NUMMER 7 — DONDERDAG 14 FEBRUARI 1929 — 29STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Oud-Makassar,

door

V. I. VAN DE WALL.

Wij vangen dit kort overzicht van het ontstaan en de wording van de stad Makassar, die de oude Hollanders reeds eeuwen geleden „Den Sleutel van het Oosten" noemden, aan met het jaar 1639, d s twee jaren na de sluiting van het Bongaaisch Tractaat, als het fort Oedjoeng Pandan met de nabuurige negorijen daadwerkelijk in handen van Speelman gekomen zijn.

Speelman, een oprecht vaderlander in hart en nieren, ving terstond aan het fort, dat in vroeger dagen door de Portugeezen voor de Makassaarsche vorsten van Goa en Tello was ontworpen en ten slotte tijdens de langdurige regeering van sultan Allah-Oeddin werd voltooid, te herdoopen in Rotterdam, de stad zijner geboorte. De negorijen, die in de onmiddellijke nabijheid lagen, gaf hij (om geheel in stijl te blijven van het oude land) den naam van Vlaardingen. Het was niet de eerste keer, dat de veldheeren der Compagnie Indische steden naar hun vaderstad doopten; niemand minder dan Jan Pietersz. Coen had b.v. op de puinhoopen van Jacatra de stad Nieuw-Hoorn willen stichten, als herinnering aan de thans doode stad aan de Zuiderzee, waar hij het levenslicht aanschouwde. De Heeren Bewindhebbers keurden echter deze benaming af en doopten haar Batavia. Speelman was echter gelukkiger, de naam Vlaardingen vond genade in hun oogen en daarbij is het sedert gebleven.

De Portugeezen, de Engelschen en de Denen, die zich in den aanvang der zeventiende eeuw hier hadden gevestigd en voor wien het binnenland een volslagen duister begrip vormde, vereenzelvigden de strandnegorijen met land en volk en spraken steeds van „de stad Makassar". De inheemsche volkeren echter, die de negorijen hadden genoemd naar het fort, noemden haar Djoempandang, de Hollanders zooals gezegd: Vlaardingen. De stadsnaam Djoempandang verdween als zoodanig bij ons het eerst, doch leeft thans nog voort onder de bevolking van het binnenland evenals de namen van andere geduchte inheemsche vestingen z.a. Tallo, Sambhoppo, Panakoekang, Sarombe e.a. Tot ver in de negentiende eeuw heette deze stad echter in officieele bescheiden Vlaardingen, maar in den volksmond Makassar, de naam die de eerste handeldrijvende natiën haar dus geschonken hadden. In den loop der tijden is veel over deze benaming geschreven en getwist, zelfs het Arabische „Mahsar", dat legerkamp beteekent, moest het ontgelden als vermeende verbastering van Makassar, een weinig steekhoudende bewering, daar de stadsnaam afgeleid van de landstreek met bewoners en niet omgekeerd. De oude zeevaarders, die Inlandsche namen zoo heerlijk konden verhaspelen, vonden het een zeer gemakkelijke zaak: waarom zouden dorpen aan het strand der Makassaren niet te zamen Makassar heeten? Immers, eenvoudiger kon het al niet.

Ik wil trachten U de negorijen, die tezamen Vlaardingen vormden, te schetsen op het tijdstip dat de Nederlanders haar in bezit namen. Aan het zeestrand een verzameling van armoedige hutten op palen, verlaten visschersdorpen, geteisterd door de plagen van een langdurigen krijg, waarvan de bewoners reeds geruimen tijd gevlucht waren en slechts ouden van dagen hadden achtergelaten.

Niet ver af verhief zich het veroverde fort, geheel ontredderd, ten deele zelfs verwoest, zonder woningen binnen zijn muren.

Daar buiten een kleine vlakte omzoomd door moerassen en lagunen. Overal sporen van den krijg, verwoeste huizen, verbrande dorpen.

Doch hoog boven deze troostelooze woestenij woei frank en fier in breede banen de vaderlandsche driekleur, het oranje-blanje-bleu, voor het eerst van het fort Rotterdam, als symbool van den durf der vaderen.

Verlaten dorpen, een vernield fort, ziedaar de oorsprong van deze stad! Het getuigde van veel zelfvertrouwen in de toekomst aan deze-stad-in-allereerste wording een wapen te schenken!

Het was Speelman, die Vlaardingen den kokospalm met een zwaard doorstoken als wapen schonk, als herinnering aan de gekastijde Bonieren en Gowareezen, van welke schenking echter geen enkele resolutie der Hooge Regeering te Batavia getuigt, zooals met Batavia's stadswapen wel het geval is.

De Compagnies dienaren onder Makassars eersten bestuurder Jan van Oppynen sloegen de handen aan het werk en binnen eenige jaren verrezen de eerste stevige echt-Hollandsche gebouwen achter de Portugeesche wallen, die nu nog de bewondering der nazaten opwekken.

Een tweede versterking werd noodig geacht en aa. den weg naar Tallo verrees een blokhuis, dat midden in een moerassige vlakte stond. Een verhoogd pad verbond de beide forten, een smal weggetje, dat later om zijn ligging „het hooge Pad" genoemd zou worden. Dit fort werd in 1703 na een belangrijke restauratie Vredenburg genoemd.

In het Kasteel Rotterdam woonden de Compagniesdienaren van hoog tot laag, de gouverneur, de opperkoopman, de kooplieden, de onderkooplieden, de assistenten, de boekhouders met al den

Het Kasteel Rotterdam.

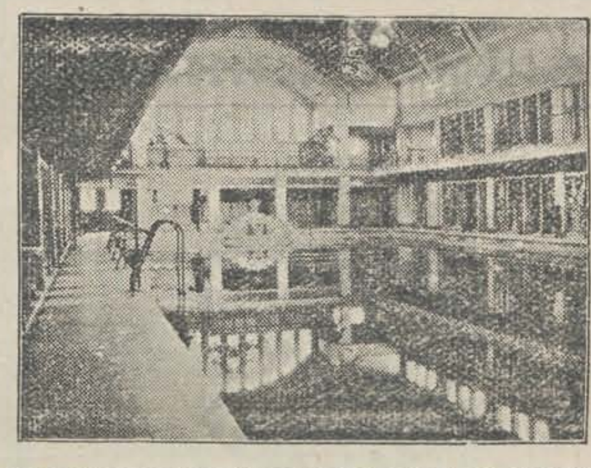
ommeslag die verband hield met bedrijf en bestuur der Compagnie.

Met Vlaardingen vlotte het in den beginne niet bijster, hoewel het Compagnies bestuur zich veel moeite getroostte om de dorpen weer te bevolken. Langzaam aan ging het echter beter; de vroegere bewoners werden met zoete beloftes teruggeleid; aan z.g. vrijburgers (Hollanders, dan wel hun afstammelingen), mestiezen en mardijkers, die niet in Compagnies dienst stonden, wij zouden tegenwoordig spreken van particulieren, werden veel voorrechten verleend.

Vooral de Chineezen mogen in dit verband niet vergeten worden. Deze werden door de Compagnie zeer gewaardeerd als nijvere handwerkslieden, gehoorzame onderdanen, die allerwege verkeer en vertier brachten. Zij vormden de kern van de negorij Vlaardingen, het centrum van den kleinhandel en behoorden tot de oudste bewoners van de veste. In een aparte wijk mochten zij zich vestigen, gevormd door hun winkeltjes die prijkten met een keur van kostbare porseleinen, zijden stoffen, glanzende lakwerken. Deze wijk heette de Chineesche straat, later de Tempelstraat en is de oude straat van Makassar geworden.

Aan het strand verrees de passar tusschen het Kasteel en Vlaardingen, waar uitsluitend vrouwen kwamen en gingen; mannen vertoonden zich niet, want zij zouden uitgelachen worden! Af en toe ontstond er natuurlijk heftig verschil van meening en kwam de Fiscaal met zijn oppassers er aan te pas, de eenigste man die toegang had en in den aanvang ook de eenigste Compagnies dienaar, die buiten het Kasteel mocht wonen. De marktûren waren 's morgens vóór zonsopgang en 's middags een uur vóór zonsondergang; later, toen er meer markten kwamen, verschilden deze uren nog wel eens.

Vlaardingen nam betrekkelijk spoedig in bloei toe, houten en steenen huizen verrezen, boomen wer-

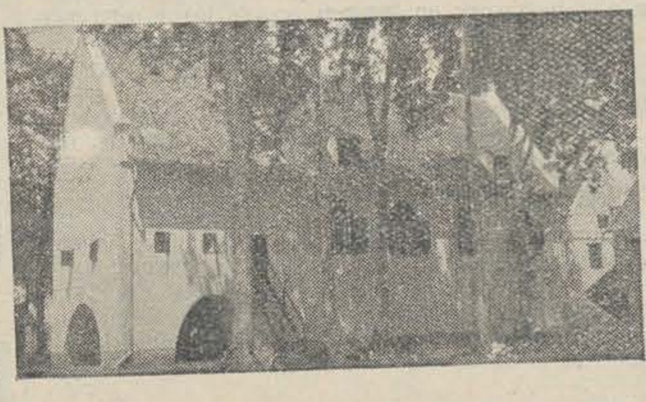

den langs de straten geplant in het plaatsje, dat volgens een roosterplan werd aangelegd. Achtereenvolgens kwamen tot stand het Weeshuis, de Hollandsche en Chineesche Burgerwachten, alle steenen gebouwen, die te midden der vroolijk geschilderde houten woningen der inheemsche bewoners een aangenamen aanblik opleverden.

Toch was de stad nog niet ommuurd.

Valentyn schreef immers: „De Stadt is maar een open vlek, dat ook anders wel de Negorij Vlaardingen genaamt is en waarin men maar één groote ongeplaveide straat (zoo meine de Chineesche) en dan nog 2 of 3 kleine straaten heeft . . ."

In het begin der achttiende eeuw kwam de ommuring tot stand, vermoedelijk zeer ten gerieve van de bewoners, die nu tegen mogelijke invallen van buiten beter beschermd waren. De muren waren niet erg dik en drie à vier meters hoog; zij moeten in elk geval niet den indruk gemaakt hebben van vestingwallen. Verscheiden poorten gaven toegang en prijkten met het stadswapen en het jaartal 1708. Inmiddels waren verder de volgende straten ontstaan: de Passarstraat, de Middenstraat, de Burgerwachtstraat, de Kasteelstraat, de Buitenmuurstraat en verschillende dwarsstraten, niet te vergeten de Gedempte Gracht, ook al was er geen gracht en viel er weinig anders dan wat moeras te dempen. Louter een naam die aan vaderlandsche stadjes met bruggen en grachten, singels en torentjes herinnerde.

Kerkje van het Kasteel.

Daar zich in het Kasteel Rotterdam de kerk, stadhuis met gevangenissen, de galg en de wip en bezijden zijn muren het kerkhof bevonden en in Vlaardingen het Weeshuis en de Burgerwachten, zoo was dus in het oude Makassar, der traditie getrouw, alles aanwezig wat een flinke stad in de Nederlanden uit de achttiende eeuw aan openbare instellingen behoorde te bezitten. Eigenaardig genoeg wordt nergens van scholen gerept, die er toch ook reeds geweest zullen zijn. Daar Vlaardingen in tegenstelling met de meeste andere Compagnies vestigingen niet nabij een rivier lag, werd bezijden het Kasteel een gracht gegraven, een afwatering van de moerassen achter Vredenburg, die de grachten van beide versterkingen van water voorzag. Deze gracht, die in de wandeling de Waterleiding heette, wordt thans beurtelings met den weidschen naam van Rivier van Makassar en den onfrisschen naam van Stinksloot betiteld.

Alles bij elkander genomen moet het in Vlaardingen niet zeer aangenaam wonen zijn geweest. De nauwe, ongeplaveide straatjes, de verdiepingshuizen, die vlak tegenover elkander stonden, de liefelijke geuren die opstegen uit Chineesche en Inlandsche keukens, de muren die aan een gevangenis deden denken, dat alles droeg niet veel bij tot een gezellige behuizing. In den Oostmoesson gaven de jonge boomen nog maar weinig schaduw, in den Westmoesson vormden de straten een modderpoel.

In de tweede helft der achttiende eeuw begonnen de bewoners van Vlaardingen het in hun ommuurde stad toch wel wat te benauwd te vinden. Nu het onder de schaduwen van het Kasteel Rotterdam veilig wonen bleek, verhuisden zij hoe langer hoe meer landwaarts. Hetzelfde verschijnsel deed zich toen voor als te Batavia, de Koningin van het Oosten, toen de Compagniesdienaren de oude stad begonnen te verlaten om te Weltevreden hun z.g. „thuynen" te bouwen.

Het spreekt wel vanzelf dat te Makassar deze verhuizing op bescheidener schaal plaats vond. Buiten den ringmuur aan het Hooge Pad verrezen de nieuwe gouvernementswoning en enkele andere steenen woningen; het officieel domicile der landvoogden bleef echter het Kasteel. Onder de hooge tamarindeboomen van het Hooge Pad, om het Kerkplein was het aangenaam wonen en spoedig brak de tijd aan, dat buitenplaatsen werden aangelegd en landgoederen aangekocht, naar vaderlandschen trant door grachten met hooge bruggen omringd. Het Compagnies bestuur schonk te dien einde stukken grond in den omtrek der hoofdplaats weg of verkocht deze tegen matigen prijs. Zoo ontstonden landgoederen als Het Nieuwe Loo of het Ronde Bosje (tegenwoordig: Losarie), waar Cornelia van Sypestein meermalen met tact en gratie haar moeilijke rol van gastvrouw vervulde; Bontoala (het Hooge Woud), de residentie van den vermaarden Aroe Palakka, waar diens schoone en beminnelijke gemalin Daeng Talelle der scepter zwaaide; Lariangbangi met het befaamd kanon, op de plek waar Aroe Palakka in den nacht voor de Gowareezen heette te zijn gevlucht; Maurisso, dat geruimen tijd Compagnie's tuin was en daarna bezit van den Kapitein der Burgerij De Grave; Sambong Djawa dat de Compagnie aan Almançoer, vorst van Goa, geschonken had en Arendsburg, tegenwoordig het Klooster van het Heilige Hart. Weliswaar konden deze buitenplaatsen niet wedijveren met de buitenplaatsen der Republiek langs de Vecht, Maas en Waal en de niet minder beroemde landhuizen aan den Jacatraschen weg en de Tijgersgracht te Batavia, maar zij mochten er toch ook wezen.

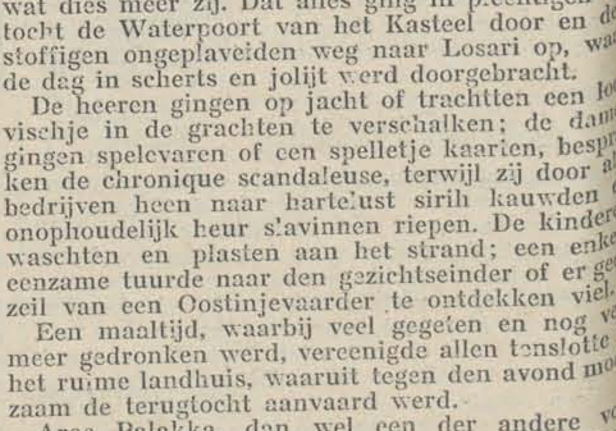
Uitstapjes naar deze buitenplaatsen behoorden tot de weinige genoegens, die de dienaren der Compagnie zich te Makassar konden veroorloven.

Op een mooien morgen, als de zon stralend aan den hemel stond, dan ging de gouverneur met al wat groot en voornaam was in de kleine Makassaarsche samenleving naar Losari of „het Ronde Bosje". De vergulde karos met vier stevige Makassaarsche paardjes, waarin het landvoogdelijk echtpaar gezeten was, werd gereden door koetsiers en palfreniers in fraaie gegallonneerde livreien, omringd door soldaten en officieren der lijfwacht in kleurige uniformen, oppassers en lijfschutten. Dit rijtuig werd gevolgd door verscheidene andere chaisen, palankijns en draagstoelen, waarin dames gezeten waren, gevolgd door de heeren, bijna allen te paard, slaven en slavinnen, beladen met sirihdoozen, kwispedoors, kipersollen met faha'a's en wat dies meer zij. Dat alles ging in plechtigen optocht de Waterpoort van het Kasteel door en den stoffigen ongeplaveiden weg naar Losari op, waar de dag in scherts en jolijt werd doorgebracht.

De heeren gingen op jacht of trachtten een looz vischje in de grachten te verschalken; de dames gingen spelevaren of een spelletje kaarten, bespraken de chronique scandaleuse, terwijl zij door al bedrijven heen naar hartelust sirih kauwden en onophoudelijk heur slavinnen riepen. De kinderen waschten en plasten aan het strand; een enkele eenzame tuurde naar den gezichtseinder of er geen zeil van een Oostinjevaarder te ontdekken viel.

Een maaltijd, waarbij veel gegeten en nog veel meer gedronken werd, vereenigde allen tenslotte in het ruime landhuis, waaruit tegen den avond moeizaam de terugtocht aanvaard werd.

Aroe Palakka, dan wel een der andere vorsten, met zijn begaafde koningin, noodigde de Compagnies dienaren uit in zijn residentie Bontoala, waar vorst en vorstin en gouverneur en zijn stoet met elkander wedijverden in Oostersche pracht en

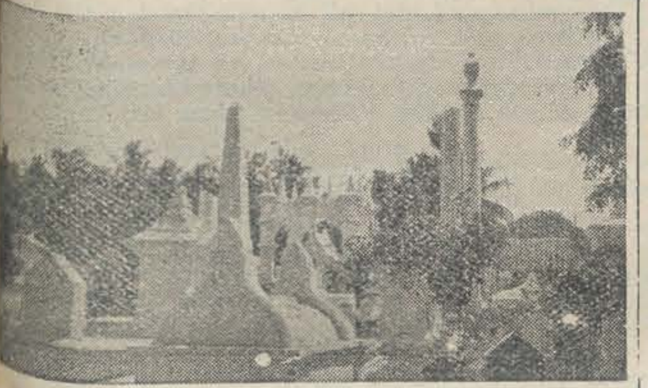
Woonhuis begin 19e eeuw.

praal. Dan prijkte de lieftallige vrouw in haar schoonste gewaden met rijke juweelenschat, grootendeels geschonken door de Edele Compagnie aan hare stille bondgenoote. Er placht een stevig wijntje gedronken te worden, waardoor dikwijls zóó'n

verbroedering ontstond dat meermalen gouverneur en vorst veel meer zeiden dan zij wel verantwoorden konden, hetgeen tenslotte de Hooge Regeering te Batavia aanleiding gaf ergelijke vroolijke bijeenkomsten met inheemsche vorsten te verbieden!

Een ander belangrijk feit in de samenleving was de kerkgang. Des Zondags togen de dienaren der Compagnie uit de Kasteelswoningen, uit Vlaardingen, van het Hooge Pad, van Kampong Baroe onder het luiden der klokken naar de Kasteelskerk, die een luisterrijken aanblik bood.

Daar was een geruisch van zijde en satijn, een geschitter van juweel en diamant, want een iegelijk had zich beijverd om op den dag des Heeren in pronkgewaad te verschijnen. De gepruikte Compagnies heeren in fluweelen rok met kamisool en kanten lubben, de dames in wijde hoepelrokken met paniers, gepoederd en gehandschoend; minder bevoorrechten in kabaja en saja (een geplooid katoenen rokje dat later door de gebatikte sarong is vervangen), geurende naar melatti en akarwangi.

Kerkhof.

Natuurlijk alle vrouwen, hoog- of laag geplaatst, onafscheidelijk van heur slavinnen met kipersol en kwispedoor! In vrome aandacht verzonken luisterde dan deze ijdele schare naar den Bedienaar des Goddelijken Woords, die zeker, zooals overal elders in Indië, vergeefs zijn stem zal verheven hebben tegen de toenemende pronkzucht en het weeldebederf.

Na deze kleine uitweiding over de geneugten van de bewoners der goede stad Makassar in lang vervlogen tijd, keeren wij weder tot hare uitbreiding terug.

Kampong Boegis en kampong Melajoe waren inmiddels buiten de muren van Vlaardingen verrezen; ten Zuiden bestond reeds kampong Baroe, waar zich ook Hollanders gevestigd hadden. Deze laatste kampong was de oudste van de drie; reeds in 1678 hadden enkele Goasche prinsen verlof bekomen om zich ten Zuiden van het Kasteel te mogen vestigen, hetgeen de oorsprong van deze kampong is geweest. Hier werd de Hollandsche traditie eveneens voortgezet; daar had men en heeft men nog de Heerenstraat, de Prinsenstraat, de Stalstraat, die aan de Compagnies stallen herinnert en het Kerkhofpad, genoemd naar het eerste, oudste kerkhof dat bezijden het Kasteel lag.

In het begin van de vorige eeuw werd Vlaardingen reeds „De Oude Stad" genoemd in tegenstelling met de Nieuwe stad, d.w.z. alles wat buiten hare muren lag.

De naam Vlaardingen duidde nu nog slechts een stadskwartier aan, een gedeelte van de nieuwe stad Makassar, waaronder begrepen werden het Kasteel, de redoute Vredenburg, het Kerkplein, de kampong Baroe, het Kwartier Vlaardingen met de kampongs Boegis en Melajoe.

De Engelschen zetten de traditie der Hollanders voort en woonden in de Nieuwe Stad; het thans bebouwde Engelsche Plein herinnert nog aan den tijd dat de Britsche soldaten hier exerceerden. Versterkingen waren in dien tijd ook nog de Farestone batterij, genoemd naar een verdienstelijk Britsch officier, die haar aanlegde, de Amelungbatterij, naar kolonel Amelung, een redoute in Losari en enkele andere batterijen van minder belang.

Ver in de tweede helft der negentiende eeuw werden eindelijk de poorten afgebroken, daarop volgden de muren bij gedeelten, die een sta-in-den-weg vormden en loste zich tenslotte het stadje Vlaardingen, de stichting van Speelman, in het tegenwoordige Makassar geheel op en zelfs zoodanig, dat haar oorspronkelijke naam in het vergetboek begint te raken.

Het Grijze Huis.

Bij allen, wien het lot van den oud-Ind. militair ter harte gaat, is het grijze Huis te Putten op de Veluwe bekend. Voor hen, die deze nuttige instelling onverhoopt niet mochten kennen, diene dat daar een aantal oud-militairen, die in Oost of West gediend hebbende, met een klein — soms te klein — pensioen in het vaderland teruggekeerd, door gebreken of leeftijd niet meer in staat zijn tot het verrichten van arbeid van eenige beteekenis of die om andere redenen van den ondergang gered moeten worden, een onderdak vinden. Die „andere redenen" gaan we nu maar stilzwijgend voorbij. Ze zijn licht te gissen wanneer men weet dat in 1914 door het heilzaam initiatief van den Volksbond tegen drankmisbruik, de grondslag voor deze stichting gelegd werd. Een permanent Comité uit den bond heeft thans nog de hoofdleiding voor de aangelegenheden van het Huis, dat, na vele wisselvalligheden, in zijn tegenwoordige gedaante een 5-tal jaren bestaat, gedurende welken tijd — en ook reeds lang te voren — wijlen de bekende predikant S. Lulofs en de thans nog in functie zijnde Directeur, de heer G. de Wal met zijn echtgenoote, hunne beste krachten er aan gegeven hebben. Maar, voor behoorlijke huisvesting en verpleging van een 56 oud-gedienden is veel noodig; verbetering en uitbreiding zeer wenschelijk, o.a. de bouw van een ziekenzaal. Om nu voor een en ander de fondsen te verkrijgen — nog slechts een goede f 5000 — heeft het Bestuur van de Haagsche Afdeeling van den Volksbond het voornemen op 23 Februari e.k. een uitvoering te geven in Seinpost te Scheveningen, waarvan de opbrengst voor dat doel zal worden besteed. Op den weldadigheidsavond zal door de Haarlemsche Tooneelclub opgevoerd worden: „Beverley", spel in 4 bedrijven door George Berr en Louis Verneuil. Spelleider is de heer Kommer Kleijn. De prijzen bedragen: Loge f 5, Zaal f 4 en Balcon f 3 p. p.

Er heeft zich een Eere-Comité gevormd, met, aan het hoofd, Z. E. den Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, voorts een Regelings-Commissie, waarin o.a. de Algemeene Voorzitter der Vereeniging „Oost en West", de heer R. Zuyderhoff, zitting heeft (2e Secretaresse is Mevr. A. B. van Loon-Tellegen, telef. no. 34928) en voorts een uitgebreid Propaganda-Comité, waarvan mevr. E. Patijn-De Brauw Eere-Presidente is.

Weldadigheidszin is altijd een deugd geweest van het Nederl. volk. Ook dit keer zal het bewijs daarvan geleverd worden nu het geldt hen te helpen, die, voor enkele schamele geldstukken daags, jaren lang op de bres gestaan hebben om met den inzet van hun leven onze nationale belangen te beschermen.

Van Week tot Week.

Dinsdag 5 tot Maandag 11 Februari.

Nationalisme en communisme in Ned.-Indië. Den 8en Febr. heeft de kapitein-luitenant ter zee J. Th. Fürstner, in het Koloniaal Instituut te Amsterdam, voor de Nationale Unie eene voordracht gehouden over Nationalisme en Communisme in Ned.-Indië. De voordracht hield een ernstige waarschuwing in voor onderschatting van de Indië-los-van-Nederland-beweging. (Een uitvoerig overzicht bevat o.a. het „Vaderland" van 9 Febr., Ochtendbl.).

Brand te Bandjermasin. Aneta [1]) seinde d.d. Bandjermasin 5 Febr.: Een brand heeft vannacht een groot gedeelte verwoest aan de landzijde van pasar Barabai. De totale schade bedraagt 225.000 gulden, namelijk 150.000 gulden voor roerend en 75.000 gulden voor onroerend goed. Slechts een derde was verzekerd.

Liga tegen Imperialisme en Perhimpoenan Indonesia. Ter gelegenheid van het 2-jarig bestaan der Internationale Liga tegen Imperialisme en voor nationale onafhankelijkheid, zal door de Haagsche afdeeling van de Liga en door de Perhimpoenan Indonesia een openbare herdenkingsvergadering worden gehouden op 13 Februari, waar het woord gevoerd zal worden

1) De Aneta-berichten zijn ontleend aan de N. R. Ct.

door de heeren Abdulmadjid Djojo Adiningrat (een der indertijd gearresteerde Indonesische studenten), G. J. van Munster (secr. H. B. der Liga), Darsono (uit Indonesië verbannen lid der Komm. Partij Ind.), Albert de Jong (secr. Int. Anti Milit. Bureau), terwijl de voorzitter van de Liga, de heer Gé Nabrink, den avond zal openen met een historisch overzicht.

Monument voor Burgemeester Dijkerman †. Soerabaja, 6 Febr. (Aneta). Onder presidium van Gouverneur Hardeman is een comité opgericht voor een monument van wijlen burgemeester Dijkerman.

Kolonel Pitlo. De luitenant-kolonel der Artillerie van het O.-I. leger G. J. Pitlo is bevorderd tot kolonel-regimentscommandant.

Assaineering van Semarang. Naar de Locomotief verneemt, zal bij de behandeling van de begrooting in den Volksraad worden voorgesteld de definitieve assaineering van de terreinen noordelijk van Semarang, waar thans veel malaria voorkomt. De kosten worden op *f* 300.000 geraamd. (Aneta).

Technische Hoogeschool te Bandoeng. Batavia, 4 Febr. (Aneta). Benoemd is tot president-curator van de Technische Hoogeschool te Bandoeng, de directeur van gouvernementsbedrijven, ir. D. de Iongh, thans lid van het college van curatoren.

Brandstichting te Soekaboemi? Uit Soekaboemi seinde Aneta d.d. 4 Febr.: Vannacht is hier brand uitgebroken, voor de zevende maal in een tijdperk van anderhalve maand. Thans is een groot complex woningen aan den Grooten Postweg volkomen in de asch gelegd. De totale schade bedraagt ongeveer 55.000 gulden. Persoonlijke ongelukken kwamen er niet bij voor. De oorzaak is vermoedelijk kwaadwilligheid.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig candidaats-ex. Indologie de heer T. Nieuwenhuyzen.

Jaarbeurs te Utrecht. Van 19 tot 28 Februari wordt de 20e Jaarbeurs te Utrecht gehouden. Thans kan reeds worden geconstateerd, dat het aantal deelnemers bijzonder groot zal zijn. De afdeeling Koloniën zal ditmaal meer de theecultuur naar voren brengen.

Voordracht Indië-vlucht. Op Vrijdag 15 Febr. zal de heer I. A. Aller voor verschillende vereenigingen te Rotterdam (waaronder de afd. Rotterdam van Oost en West) eene lezing met lichtbeelden houden over de heen- en weervlucht naar Indië, waarbij hij een der bestuurders is geweest.

De Krakatau. Verschillende Aneta-telgrammen blijven melding maken van voortdurende werkzaamheid van den Krakatau-vulkaan. Het aantal erupties neemt eerder toe dan af; het nieuw gevormde eiland heeft thans een hoogte van 27 Meter bereikt.

De Voorzitter van den Volksraad. Batavia, 9 Febr. (Aneta). De Voorzitter van den Volksraad, Mr. Neytzell de Wilde, heeft op 26 Jan. het verzoek bij de Regeering ingediend om eervol ontslag met ingang van 3 Mei a.s.

†

J. F. E. Waller. Een Aneta-telegram d.d. Medan 5 Febr. maakt melding van het vermoorden van den waarnemenden administrateur van de rubberonderneming Damar Sinoet (Atjeh en Onderh.) den heer J. F. E. Waller. Daders Javaansche koelies op genoemde onderneming.

J. M. H. van Dorssen. Te Bandoeng overleed op 74-jarigen leeftijd de heer J. M. H. van Dorssen, gepens. dirig. officier van gezondheid 1e klasse, ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw. (Aneta).

Mr. T. H. A. Versteeg. Te Jogjakarta is, op 29-jarigen leeftijd, tijdens een operatie, overleden Mr. T. H. A. F. Versteeg. (Aneta).

A. Boers. Te Weltevreden is op 3 Febr. overleden de heer A. Boers, gepens. Inspecteur van Financiën te Batavia.

J. A. van Hasselt. In den ouderdom van 63 jaar is te De Steeg overleden de heer J. A. van Hasselt, arts, oud-officier van gezondheid van het O.-I. leger.

C. J. Bollee. Te Batavia overleed de heer C. J. Bollee, hoofdvertegenwoordiger van de firma Blom en Van der Aa (Aneta).

H. de Chauvigny de Blot. Te Utrecht is, in den ouderdam van 75 jaar, overleden de heer H. de Chauvigny de Blot, oud-Resident van Madoera.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Installatie van het Propaganda Comité voor den Indischen Boeatan-Feestavond.

J.l. Zaterdagmiddag had in „Huize Voorhout" te 's-Gravenhage de beraamde samenkomst plaats tot bespreking der bijzonderheden voor den Indischen Feestavond.

Mevrouw van Lier, de presidente der regelingscommissie, kon tevreden zijn over de groote opkomst en de opgewekte beloften tot medewerking van alle aanwezigen, in de eerste plaats tot het maken van propaganda allerwegen, opdat na den 25sten dezer géén belangstellende met spijt zal kunnen zeggen: had ik 't maar geweten, dan zou ik ook gekomen zijn!

Het feest met zijn aantrekkelijk, afwisselend program van Indische film, zang, voordracht en dans, onder begeleiding van gamelan- en krontjongmuziek, belooft bijzonder geanimeerd te worden. Neme toch vooral ieder oud-Indiër minstens één *totok-vriend* of -familielid mee er heen, om deze in kennis te brengen met zooveel moois van Indië!

Toegangskaart: een groen-afgestempeld Boeatanlot à *f* 1.—, te verkrijgen Heulstraat 19, Den Haag.

„Dolle Hans", onder regie van J. Fabricius door „Eurasia" opgevoerd

„Het Vaderland" schreef in zijn jongste Zondagsblad:

„Men zou zich kunnen indenken, dat Jan Fabricius zijn welbekende stuk louter en alleen voor de Vereeniging Eurasia zou hebben geschreven, of omgekeerd: dat de Vereeniging Eurasia zou zijn opgericht, om Dolle Hans te vertolken, zoozeer komen deze beide bij elkander, zoozeer is het stuk een pleidooi voor datgene, wat ook Eurasia telkens weer betoogen wil: recht en een basis voor den Eurasiaan.

„Gisteravond werd het stuk in De Seinpost opgevoerd. En hier deed zich het eigenaardige geval voor, dat de vertolker van de titelrol zulk een forsch en eminent spel leverde, dat hij eenvoudig al zijn mede-optredenden tegen de vlakte speelde. Wat de heer D. Boerrigter gisteravond zoo met hart en ziel gacteerd — neen doorleefd — heeft, zóó, dat een geboren tooneelspeler er ten eenen male bij achterstond, dat maakt het voor de overige optredenden eenvoudig niet doenlijk er een goed figuur bij te leveren.

„Maar dat is niet erg. Het stuk èn zijn uitnemende hoofdvertolker zijn samen rijkelijk bij machte, de gepropageerde idee in klemmend betoog te uiten en dat is — hier — genoeg!"

Jammer, dat in dit koude seizoen, terwijl de gevreesde griep al meer om zich heengrijpt, velen opzagen tegen den langen tocht naar het Theater Seinpost. Anders zouden zeker heel wat meer belangstellenden hebben kunnen genieten van dezen Dollen Hans en tegelijk hun liefdegaven geofferd hebben voor het goede doel van „Eurasia".

Maar stellig zal de uitvoering herhaald worden.

* *

Ook het jaarlijksch Winterfeest van *Het Nederlandsch-Indonesisch Verbond,* j.l. Zaterdag in „De Twee Steden" gehouden, heeft onder minder gunstigen weers- en gezondheidstoestand geleden; het was niet zoo overdruk bezocht als andere jaren. Prins Hendrik, vergezeld van zijn adjudant, Lt. t. z. Termijtelen, heeft een gedeelte van den avond bijgewoond en in de pauze alle leden van het hoofdbestuur, alsook den danser Mas Soebanto aan zich laten voorstellen.

De avond is met een bal besloten.

De Poolsche Tentoonstelling in Pulchri Studio en Voordracht van Prof R. V. Roland Holst in verband met het Indisch Kunstambacht.

In de zalen van het schilderkundig genootschap Pulchri Studio te 's-Gravenhage is thans een pracht-tentoonstelling van Poolsche Kunst. Het is verheugend, dat wij in den laatsten tijd bij herhaling kens ook collecties van kunstwerken uit verscheidene andere landen te bewonderen kregen. Terecht merkte de heer Knuttel bij zijne bespreking er van in „Het Vaderland" o.m. op:

„Deze groot Poolsche tentoonstelling brengt ons in kennis met een kunst, die wel zeer duidelijk de kenmerken van een van ons verschillend ras vertoont. Dit is van groote beteekenis: de nivelleering, tot in hooge mate, van de nationale verschillen in de kunstuitingen der West-Europeesche landen, de uitstraling van de Parijsche kunst, maken het tot een hooge uitzondering, werk te ontmoeten, dat afwijkt van elken vorm, dien wij bij onze kunstenaars vinden, werk, dat principieel op ander artistiek inzicht berust. De Oostenrijksche tentoonstelling heeft — vooral door Kokoschka — zulk een bevrijdende, ... mende werking kunnen uitoefenen. Ook de Poolsche kan dat."

Dit verruimde kunstinzicht bij het Nederlandsche publiek zal, meenen wij, op den duur ook onze opvattingen, zelfs betreffende de Indonesische kunst, ten goede moeten komen. Door gestadige vergelijking der kenmerkende eigenschappen in den kunstarbeid van zeer verschillende rassen, leeren wij de waarde van ieder in 't bijzonder op prijs stellen.

Zoo noemde bovengenoemde criticus als algemeene kenmerken van de Poolsche kunst o.a.:

„Een sterk uitgesproken neiging naar groote overzichtelijke vormgeving, en een trek naar het decoratieve. De frissche, ongebroken kleur heeft hier de overhand boven tonalisme; het stilleven is weinig vertegenwoordigd: de subtiele waarneming, die liefdevolle uitbeelding van den dooden schijn trekt den Poolschen kunstenaar niet aan; het bespiegelend zich verdiepen in een vorm, een verschijning, schijnt niet in zijn aard te liggen — maar de mensch en zijn doen en laten, en de natuur, in 't landschap, als vertolking van een groote ordenend rhythme: de vooral levendige, vaak felle kleur en een schalksche, grillige muzikale bewegelijkheid van lijn, dat zijn de motieven en de middelen, die den echten Pool ten dienste schijnen te staan."

Als men zóó vergelijkend dergelijke tentoonstellingen van vreemde kunst leert zien en waardeeren, kan 't wel niet anders of men zal hetzelfde opzichtens de van onze opvattingen dikwijls zoo afwijkende, Indonesische kunst-uitingen.

Wij raden den belangstellenden lezers dan ook aan, na een morgenbezoek van Pulchri, tegen uur rustig in Heulstraat 19 „à deux pas" van den in Boeatan's Toonkamers, te midden van den Indischen kunstarbeid een goed verzorgde rijsttafel in den namiddag een heerlijk geurig kopje te gaan gebruiken, en niet alleen hun maag, maar ook hun oogen flink den kost te geven. Zoo mogen zich een mooi stuk Ind. kunstarbeid aan te schaffen om hiervan thuis, in eigen omgeving toegelicht dagelijks meer en meer te genieten.

Er is in Pulchri ook Poolsche kleinkunst tentoongesteld, waarmee men goed doet een en ander te vergelijken.

Aan het eind van den in het Fransch gestelden Catalogus lezen wij, dat in 1926 te Warschau

Coöperatieve Vereeniging is opgericht door leeraren en leerlingen der Kunstacademie aldaar onder den naam „Lad", hetgeen in het Poolsch wil zeggen: Schoone uitvoering. Dit is, zou men kunnen zeggen, een der gelukkige gevolgen geweest van Polen's deelname aan de Parijsche Internationale Tentoonstelling van Sierkunsten in 1925, als resultaat zoowel van het behaalde succes, als van de daar opgedane lessen. 1) De vereeniging stelt zich ten doel modellen te ontwerpen op elk gebied van toegepaste kunst en die te doen uitvoeren. Zij bezit reeds eigen ateliers zoowel voor het weven, als voor de ceramiek en is bezig nog andere op te richten. Daar haar leuze luidt: volmaaktheid van vorm, van grondstof en van uitvoering", zal zij vaak een algeheelen ommekeer in de tegenwoordige werkwijzen moeten teweegbrengen. Daarom wordt „Lad" terecht als een voorpost beschouwd van de Poolsche beweging ten gunste der versierende kunsten. Dezelfde kunstzinnige personen staan aan het hoofd hiervan, die vroeger de „Vereeniging voor Toegepaste Kunst" te Krakau stichtten en daarna den stoot gaven tot deelname aan de Fransche wereldtentoonstelling.

Zooals men ter tentoonstelling kan zien, worden er thans, behalve houtsnijwerk, voornamelijk twee soorten van weefsels voor huiselijk gebruik gepropageerd: wollen „kilims" en linnen doeken. Naar men beweert, behoeven eerstgenoemden niet onder te doen voor het beste van dien aard uit andere streken. De wol daarvoor wordt gewonnen van Poolsche schapen en is met de hand gesponnen, hetgeen een groote bekoring aan het weefsel geeft, temeer daar ook de inheemsche plantaardige verfstoffen er zeer fraaie kleurschakeeringen aan verleenen. Zulk een „kilim" is het individueele werk van den artistieken ontwerper tevens wever, die zelf zijn kleuren kiest. De linnen doeken daarentegen zijn wel door kunstenaars ontworpen, maar worden meer machinaal geweven, zoodat ze dan ook veel minder in prijs zijn. 2)

In verband met dit naar ontwerpen laten werken, kunnen wij niet nalaten hier de aandacht te vestigen op een onlangs door prof. *R. N. Roland Holst*, hoogleeraar-directeur aan de Amsterdamsche Rijksacademie van Beeldende Kunsten, te Leiden gehouden voordracht, die uitgesproken werd op uitnoodiging van de litteraire faculteit van studenten aldaar, over: *de geestelijke waarde van het ambacht*, hetgeen, zooals wel vanzelf spreekt, ook geheel toepasselijk is op het Indonesische handwerk en ten zeerste de overdenking waard.

Wij lazen er een verslag van in „Het Vaderland". Prof. Roland Holst noemde de volgende grondbeginselen, waarop het ambacht moet steunen, wil het geestelijke waarde bezitten:

„1°. de volledige kennis van aard, mogelijkheden en beperkingen van het materiaal, met daarnaast den wil van den ambachtsman, het materiaal tot zijn recht te doen komen en het geen geweld aan te doen;

2°. volledige kennis van het doel, waartoe datgene, wat vervaardigd wordt, moet dienen; daarnaast den wil, dit doel tot volle uitdrukking te brengen."

De eerste eisch bepaalt de moreele houding tot den geest.

Slaagt de ambachtsman er in, deze twee eischen te verwezenlijken, dan krijgt, dank zij het werk van de handen, de stof deel aan den geest, en de geest krijgt in het tot stand komen tastbare werkelijkheid.

De erkenning van stof en doel vormen de sterke basis van ieder ambacht.

Dit lijkt, zoo vervolgde hij, aldus geformuleerd, van zelf te spreken. De geschiedenis der laatste eeuwen toont echter aan, dat het verval der ambachten samen gaat met het wegvallen van dit beginsel, waardoor ook het ambacht zijn geestelijke beteekenis volkomen verloor.

Terecht merkte spreker op:

De hand, die vormt en de geest, die denkt, moeten in het ambacht één zijn. Wanneer zij niet vereend zijn — de geschiedenis bewijst dit — wordt de geest hoogmoedig en dwaalt van de werkelijkheid weg, en de hand verliest haar bezieling en gaat onder in beuzelarijen.

In de 19e eeuw vooral wordt de ontwerper de tusschenpersoon tusschen doel en stof. Tot hun groote schade en schande. Wat gebouwd, gesmeed, getimmerd, geweven, gedreven, gebeiteld of gesneden moet worden, wordt nu ontworpen, dat wil zeggen: geteekend.

„De ambachten zijn aan al dit geteeken ten gronde gegaan.

„De ontwerper stelde zich wel den strijd tusschen geest en stof voor, maar hij strijdt den strijd zelf niet. Al teekenend verloor hij het werkelijk begrip van het doel en van de materie. In plaats daarvan ontstond bij hem de zucht naar schoonheid, die, beleden als een op zich zelf staand begrip, het ambacht rechtstreeks naar de karakterloosheid voerde.

„Schoonheid moge vaak het gevolg zijn van het juist verwerken van de eischen, door doel en stof gesteld, zij verliest haar inhoud en wordt leeg, zoodra zij het verband met de werkelijkheid verliest."

Van elk der vele prachtige ambachten zou dit proces van verwording door treffende voorbeelden te bewijzen zijn, aldus spr., maar hij wilde zich dezen avond bepalen, dit proces aan te toonen, zooals het zich in de glasschilderkunst voltrok.

Ten slotte heeft hij gememoreerd, hoeveel inspanning het kost, de ware opvattingen weer in alle ambachten door te voeren. „Want al verandert de tijd aan de methoden van toepassing, het grondbeginsel blijft toch onaangetast...

Ware voor Indië, voor het op te richten *Kunstambacht-instituut*, door Minister Koningsberger in uitzicht gesteld, maar een deskundig leider te vinden als deze Professor, een die niet alleen theoretisch, maar vooral ook praktisch-paedagogisch is, en bovendien als mensch en kunstenaar zoo hoog staat!

1) Hoe jammer toch, dat Boeatan toen niet in de gelegenheid is gesteld aan die belangrijke wereldtentoonstelling, juist op dit speciaal gebied, deel te nemen. — Red.

2) Maar toch zullen zij den naam van „kunstarbeid" eer verdienen, dan het weven van Europeesche baddoeken en dergelijken, als door het gouvernements-weeflaboratorium te Bandoeng wordt gepropageerd onder de inheemschen, zonder de toepassing van inlandsche plantaardige verfstoffen, die toch ook in Indië zoo billijk kunnen zijn. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Bij de Jaarwisseling.

De Loc. (2/1) is van oordeel, dat Ned.-Indië het *Nieuwe Jaar* met rustig vertrouwen tegemoet kan gaan. De suikerindustrie stond en staat voor groote problemen, doch zij handhaaft zich stevig en met goeden moed. De andere groote cultures maken deels zeer goede, deels nog juist winstgevende prijzen; zelfs de rubbercultuur kan bij het lagere prijsniveau loonend produceeren. De uitvoerhandel gaat goed, de importen zijn gestegen. de scheepvaart is tevreden, de spoorwegen hebben stijgende vervoercijfers; de openlegging der Buitengewesten schrijdt voort, kortom: *de economische toestand van Ned.-Indië* is gunstig. Doch niet alleen binnen, doch ook buiten de landsgrenzen liggen obstakels, welke het streven naar de verdere economische ontwikkeling van Ned.-Indië heeft te overwinnen. De welvaartstoestand van de Inlandsche bevolking blijkt over het algemeen in 1928 verder verbeterd te zijn; de Inlandsche samenleving heeft van den goeden toestand der cultures, van hare eigen ruime oogsten en hare meerdere aandacht voor handelsgewassen de gunstige gevolgen ondervonden.

Het boek van oud-minister Colijn heeft niet de velen tot inkeer gebracht, die daardoor een beter besef van de Indische werkelijkheid hadden kunnen verkrijgen. Weinigen zijn tot een gezette overweging zijner denkbeelden gekomen. *De Loc.* betreurt dit. Men behoeft het in lang niet ieder opzicht met den heer Colijn eens te zijn, maar de hoofdzaak is, dat hier een poging werd gedaan om een doelbewuster nationale Indische politiek te doen voeren, om het Nederlandsche volk tot erkenning van de beteekenis daarvan wakker te roepen en om deze taak met een juister inzicht en met vollediger aanwending van alle nationale krachten te doen verrichten.

Het beleid der Regeering heeft in 1928 aan stevigheid gewonnen. Hier viel zeer veel in te halen: er *is* veel ingehaald. Een krachtiger optreden ware gewenscht tegenover een zeer klein aantal virulente extremisten, die onder het mom der eenheidsleuze trachten de Inlandsche beweging in andere dan toelaatbare banen te voeren. *De Loc.* meent dat men daartoe zeer spoedig zal moeten overgaan. Men mag dit kwaad niet verder laten voortwoekeren, indien men niet het gevaar wil loopen dat de Inlandsche beweging, die een constructieve kracht kan zijn, ontspoort. Zij telt zoo vele goede elementen, dat het mogelijk moet zijn dit door tijdig optreden tegen enkele kwade geesten te voorkomen.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (31/12, 2de bl. „Het Oosten in 1928" en 3de bl. „Terugblik", Z.; 2/1, 3de bl. „Vaderlandlooze gezellen"; 3/1 „Algemeen commercieel overzicht", *X*), *De Loc.* (31/12, blz. 3 „Oud en Nieuw") en het *Bat. Nwsbl.* (4/1 „Tien begrootingen").

De sterke ontwikkeling van den houthandel in Indië.

De Loc. (2/1, blz. 31 t/m 46) geeft in een „Nieuwjaarsnummer" het oordeel weer van deskundigen op economisch en staatkundig gebied. Over den *houthandel* heeft *Jhr. ir. F. E. C. Everts*, de vertegenwoordiger van de Ver. Javasche Houthandel-Maatschappijen, mededeelingen gedaan (blz. 39). Vijf jaren geleden zag men de positie van den houthandel uitermate donker in. Thans is de houtproductie van Ned.-Indië grooter dan ooit; in de behoefte kan men nauwelijks voorzien en de prijzen hebben zich volkomen hersteld. De omzet in *exploitatie-djatihout* bedroeg in 1923, 86.962 M^3., in 1927, 255.209 M^3., in 1928 ruim 285.000 M^3. De prijs blijft bij deze geweldige productie zeer

stabiel. De groote toename heeft zich geregeld voortgezet, ondanks de concurrentie van het ijzer. Zoo worden ook in Indië thans voor dak-constructies van grootere gebouwen vrijwel overal ijzeren constructies toegepast, terwijl ook de aanwending van stalen ramen enz. toenam. De verklaring van den grooten bloei moet wel geheel gevonden worden in het herstel van het economische leven in Indië zelf. De vraag naar het z.g. *dunningshout* (het goedkoopere djati, verkregen bij het uitdunnen) is eveneens sterk toegenomen. In 1925 werd 47.676 M^3. daarvan gekapt, in 1928 over de 100.000 M^3. Dit hout verdringt bij de Inlandsche bevolking ten deele het bamboe en wordt benut voor tabaksloodsen in de Vorstenlanden. Het *brandhout* vertoont mede een belangrijke productietoename. Het *rasamala-hout* wordt in West-Java in zeer groote hoeveelheden gebruikt; bij het bouwen te Batavia, Bandoeng enz. wordt deze wildhoutsoort graag toegepast. De bekende *fancy-houtsoorten* hebben op den houthandel in zijn geheel weinig invloed. De groote concessie voor een uitgestrekt gebied in Zuid-Borneo, die indertijd verleend werd en waarover in den Volksraad zooveel werd gesproken, is sindsdien vervallen. Zij werd voor drie jaar verleend. de termijn verstreek in 1928 en vernieuwing werd niet verzocht. Wel wordt in die streek nog gekapt, maar alleen door de bevolking. *De reorganisatie van het Boschwezen* zou 1 Jan. 1929 van kracht worden. Zij heeft, behalve interne wijzigingen, voornamelijk tot strekking de gouvernements-djatibosschen meer als afzonderlijk commercieel bedrijf te exploiteeren. De productie kan niet onbeperkt opgevoerd worden, doordat er niet meer gekapt wordt dan in hetzelfde jaar aangeplant kan worden. Het verbruik zal wel toenemen: het houtverbruik per hoofd der bevolking is in Indië, vergeleken met andere landen, nog laag. Op goede gronden kan een gunstige verwachting voor de toekomst uitgesproken worden.

De H. V. A De baten der bevolking.

Den 2en Jan. herdacht de „Handelsvereeniging Amsterdam" haar 50-jarig bestaan. Het *Bat. Nwsbl.* (2/1) acht de werkzaamheid der H.V.A. van uitnemend belang voor geheel Ned.-Indië. Zij is van de bevruchtende aanwezigheid van het Westersch Kapitaal in dubbelen zin een schitterend voorbeeld. De H.V.A. immers verhoogt door haar arbeid niet slechts het algemeen welvaartspeil, doch haar winsten zijn in den loop der jaren immer voor het overgroote deel in Indië gebleven, tot uitbreiding van het bedrijf. Het voor de economische ontplooiing van den Archipel beschikbare kapitaal is jaarlijks door de H.V.A. met millioenen vermeerderd. Deze standvastigheid in haar bedrijfspolitiek leidde er toe, dat de H.V.A. meer dan eenig ander cultuurlichaam nieuwe banen en maagdelijk terrein zocht; dat zij uiterst kostbare onderzoekingen in vrijwel alle deelen van Indië, op Sumatra, op Celebes deed plaats hebben, en dat zij op Java de onbewoonbare rawah herschiep in de grootste suikeronderneming (Djatiroto). Ziedaar *de symbiose van West en Oost* in haar ruimsten en aantrekkelijksten vorm. En ziedaar, waarom heel Indië op 2 Januari de werkzaamheid der H.V.A. dankbaar kon herdenken.

Het *Bat. Nwsbl.* (2 en 3/1) en *De Loc.* (2/1) vermelden *de baten der bevolking bij den arbeid der Suikerindustrie.* Het totaal aan loonen aan de Inlandsche bevolking in 1927 uitbetaald, beliep *f* 98.494.000, aan leveringen *f* 4.852.000 en aan grondhuur *f* 21.834.000. In 1917 betaalde men per H.A. gemiddeld aan grondhuur *f* 59.51, in 1922 *f* 104.36, in 1927 *f* 119.86. De invloed van de aanwezigheid der industrie op het landsbudget wordt eveneens telken jare becijferd; *f* 24.632.000 vloeiden aan belastingen en rechten uit hoofde van de werkzaamheid der industrie in 1926, in 's Lands kas. Rekent men daarbij nog de som, die uit hoofde van inkomstenbelasting van employé's en werklieden en zegelbelasting wordt betaald, dan wordt dit cijfer *f* 27.268.000.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (3/1, blz. 3 en 24 „H.V.A."; blz. 4 „Internationale suikerconventies") en het *Soer. Hbl.* (2/1, 3de bl. „Het jubileum der H.V.A.").

De les van Afghanistan.

Het feit dat de voortvarende Koning van Afghanistan in een proclamatie vrijwel al zijn hervormingen moest intrekken, spreekt voor de *Deli Crt.* (12/1) boekdeelen. Er ligt een leerzame les in opgesloten ten aanzien van *de invoering van Westersche hervormingen in een Oostersch land.* Het gebeurde in Afghanistan kan voor vele buitenstanders eenig licht werpen op de geestesgesteldheid van achterlijke Oostersche stammen en op de mogelijkheid om met de best bedoelde maatregelen ernstig verzet op leven en dood uit te lokken. Om van minder goed begrepen belasting-maatregelen en eischen van reinheid en hygiëne, die volmaakt onbegrepen blijven, maar te zwijgen. Datzelfde geldt voor verschillende andere volksstammen in *Ned.-Indië*, die ons gezag aannemen, zoolang wij ons weinig met hen bemoeien. De Dajak en de Papoea moeten ook van onze Westersche maatregelen maar bitter weinig hebben, en het ware zeer gemakkelijk om met verschillende, overigens zeer wenschelijke en nuttige eischen, een ernstig verzet uit te lokken. In mindere mate geldt dit voor den Javaan of Maleier, maar toch werkt ook daar dezelfde mentaliteit ten aanzien van Westersche maatregelen. Ook daar kan men licht te ver gaan, vooral wanneer opruiers werkzaam zijn om de goed-bedoelde en nuttige maatregelen bij de bevolking in discrediet te brengen. Wanneer men ziet hoe in Afghanistan de hervormingen uit de hand van den eigen Vorst werden beantwoord, dan kan men zich tevens voorstellen hoe deze „zegeningen" uit handen van een vreemden overheerscher worden beoordeeld. Bij *de invoering van noodzakelijke wijzigingen in Ned.-Indië* moeten wij ten volle rekening houden met de inzichten der bevolking dienaangaande. Groote voorzichtigheid is daarbij vereischt en de maatregelen moeten vóór de invoering door het volk begrepen worden. Nadat de Inheemsche bevolking van Ned.-Indië begrepen had, dat de pokkenvaccinatie haar beschermt tegen den geesel, die in Indië voorheen inheemsch was en haar om de zeven jaren teisterde, heeft men geen bezwaar meer met de doorvoering gehad. Alleen buiten, in de meer geïsoleerde streken, heeft men nog voorzichtig moeten zijn. Het succes van de salversan-injecties tegen framboesia is een machtige sleutel geweest om de oogen te openen voor de Westersche geneeskunde. Zoo moet stap voor stap elke maatregel overwogen en voorbereid worden. Wie onvoorbereid zuiver Westersche maatregelen op administratief gebied overplant omdat enkele in of door het Westen opgeleide intellectueelen dit wenschen, begaat jegens de eenvoudige, zuiver Oostersch denkende bevolking een grove fout. Ook al komt het in normale tijden natuurlijk niet tot verzet of opstand. Maar de geestelijke harmonie gaat er door verloren.

De Loc. schrijft over „Het verre Oosten" (2/1, blz. 47), het *Bat. Nwsbl.* over „Br.-Indië en het communisme" (2/1, 2de bl.), „De opstand der Mohammedanen in Kansu" (3/1, 3de bl.), „Een nieuwe wending in den Islam" (8/1) en „Java en Cochin-China" (7/1), de *Java-Bode* over „Gouverneur en Provincie" (5/1), het *Soer. Hbl.* over „De groote Japansche vlootrevue" (29/12, 2de bl.), „Britsch-Indië en de Vorstenlanden" (31/12, 2de bl. R. v. S.), „De Native States" (4/1, 2de bl.) en „Br.-Indië" (4/1, 4de bl.).

De Javaan en het Javaansch in de cultures.

Kortgeleden is dit onderwerp op pakkende wijze in de „Planter" te berde gebracht. Wat de kwestie van het eventueel dwingend voorschrijven van het kennen en spreken van de Javaansche taal betreft, geeft *De Sum. Post* (10/1) nog een resumé van de moeilijkheden en bezwaren, zooals zij die vernam uit den mond van ervaren Deli-planters. Onder bepaalde omstandigheden kan het gewenscht zijn eenig begrip te hebben van de Javaansche taal, doch er zijn bezwaren. Een planter op een onderneming op Java heeft te maken met de taal, die speciaal in de kampong, van waar het volk betrokken wordt, gebruikelijk is. Voor hem is er dus één soort Javaansch en het ligt voor de hand, dat hij zich dat dialect eigen maakt. Voor een Deli-planter is het Javaansch echter een puzzle. Meent hij, dat hij „het" Javaansch geheel onder de knie heeft, dan is het waarschijnlijk, dat hij, een ploeg nieuwe Javanen ontvangende, met geen enkel een woord kan wisselen in diens moedertaal. Er is niet één Javaansche taal, maar er zijn meerdere hoofdtalen, welke weer verschillende dialecten hebben, met uiteenloopende klankvorming. Leeren van „het" Javaansch beteekent dus in de praktijk, dat men tegenover een

ploeg, samengesteld uit Bantammers, Soerabajanen, Soendaneezen, Madoereezen enz., wat de taal betreft, nog geheel geïsoleerd blijft staan. Het meerdere contact, dat met de kennis van Javaansch zou worden bereikt, blijft in verreweg de meeste gevallen een fictie. De koelies kunnen dikwijls elkaar niet verstaan en spreken derhalve Maleisch, gemengd met over geheel Java gebruikelijke Javaansche uitdrukkingen en woorden. Daarbij komt de moeilijkheid van het Hoog- en het Laag-Javaansch. Zelfs bij grondige studie zal men er niet spoedig in slagen alle fijne nuances te leeren; de planter, die een opmerking van een koelie in het Laag-Javaansch moet laten passeeren, omdat hij die niet als onhebbelijk onderkent, verliest meer aan prestige en aan persoonlijk contact, dan wanneer hij Maleisch zou hebben gesproken. Voorts zijn daar de talrijke kleine verschillen in tijdsvorm, in imperatief enz., die bij het geven van opdrachten tot allerlei opzettelijke misverstanden aanleiding kunnen geven, terwijl vooral niet zal moeten worden vergeten, dat het elken assistent meermalen in een jaar overkomt, dat hij op het psychologisch moment een krachtige toespraak zal moeten houden. Doet hij dat in zijn kebon-Maleisch, waarin hij precies zooveel of weinig thuis is als de Javaan, dan zal het erin gaan. Doet hij dat in het Javaansch, waarvan een deel der koelies alle nuances precies zal kunnen beoordeelen, dan zal er in stilte waarschijnlijk gesnuifd worden en de uitwerking is weg. De bezwaren lijken *De Sum. Post* plausibel. Het hoofdbezwaar is de mogelijkheid, dat de kans op conflicten vergroot zou worden, hetgeen niet zou opwegen tegen de voordeelen, die ongetwijfeld ook wel zijn aan te voeren. In ieder geval is het wel duidelijk, dat een vergelijking van Deli met Java in dit speciale opzicht tot foutieve conclusies moet voeren.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Indonesische jeugd en de politiek.

Waarom de Indonesische jeugd aan politiek doet, wordt uiteengezet in een artikel onder bovenstaand hoofd, dat wij overnemen uit de *Soeloeh Indonesia Moeda,* het orgaan van de Indonesische Studieclub te Soerabaja en de Algemeene Studieclub te Bandoeng en dat luidt als volgt:

Op 't jongste jeugdcongres te Jacatra deden zich herhaaldelijk botsingen voor tusschen congresleiding en politie, die de jongelui verbood over „politiek" te spreken. Kon dit „over politiek spreken" worden vermeden? Neen.

Hoe komt dat? Om dit goed in te zien, moge men bedenken, dat de jeugd zich zelve niet opvoedt, maar dat zij *opgevoed wordt* onder die omstandigheden waarin zij is opgegroeid en in die maatschappij waarin zij is geplaatst. In een koloniale maatschappij leert de jeugd al heel spoedig de harde werkelijkheid kennen; zij aanschouwt met eigen oogen den nood en de ellende van de massa, die deze aanvankelijk berustte in haar lot en tientallen jaren lang lijdelijk verdroeg de kwellingen van een ten doode opgeschreven stelsel. Zij voelt en begrijpt de smart en de ellende van haar volk. Vandaar dat op het program van nagenoeg alle jeugd-organisaties in Indonesië als doel te lezen staat: *sociale opheffing van het volk.* Het is de jeugd in al haar oprechtheid, die volkomen bewust is van het lot van haar volk; op haar rust het zwaarst de diepe vernedering van onvrij te zijn. Zoowel de organen van de publieke opinie van het koloniale stelsel als hun kras optreden tegenover de gekoloniseerden doen haar er voortdurend aan denken. Daarom houdt zich een zoon van een onvrij volk van zijn prille jaren bezig met gedachten, waar een vrij Westerling op gelijken leeftijd niet aan zou denken. Mocht de Hollandsche, de Fransche, de Engelsche student zich in volle zorgeloosheid overgeven aan dwaas-zoete genietingen der jeugd, de Indonesische jongelingschap heeft zich te prepareeren voor een taak, welke andere eischen stelt. Zij zal niet vinden een weg, voor haar reeds getraceerd, zij heeft niet in te vallen in een reeds in den gang zijnden arbeid, maar zij zal van den grond af moeten opbouwen in moeilijke omstandigheden, te midden van strijd en gewoel, van bitterheid en haat. De zware onafhankelijkheidsstrijd, dien zij in de toekomst ziet, stemt haar ernstig en maakt haar misschien oud voor haar leeftijd.

Maar er is nog een factor welke er de oorzaak van is, waarom de Indonesische jeugd zoo vroeg in de politiek optreedt! Hier te lande roept men dikwijls met verbazing uit: waarom maken de intellectueele Indonesische jongelieden zich zelf het leven moeilijk door hun hoofd te breken met allerlei koloniaal-politieke vraagstukken, in plaats van te genieten van de schoonheid hunner jeugdjaren? Waarom zijn zij toch ontevreden? Zij zijn toch in het algemeen voortgekomen uit de hoogere ambtenaarskringen of uit de gegoede klasse van de inheemsche samenleving?

Het antwoord daarop ligt, dunkt mij, in de vraag zelf opgesloten! Want juist in de hoogere ambtenaarskringen der koloniale maatschappij valt zoo dikwijls te constateeren, dat oprechtheid onaangename gevolgen kan hebben. De aard van het koloniale ambtenarenstelsel dwingt de Indonesische functionnarissen òf te zwijgen òf verbloemd te spreken over koloniaal-politieke vraagstukken. Zij worden er voortdurend aan herinnerd dat het hun niet te pas komt eenige critiek uit te oefenen op de koloniale administratie, waarvan zij zelf deel uitmaken. Aan de zoons rest dan de keuze òf door de vaders na te bootsen in hun doffe sleur, van het kweeken van elk ideaal af te zien en slechts te denken aan carrière en middelen om hun neigingen te bevredigen, òf — indien de behoefte aan oprechtheid te groot is en de „verderfelijke invloeden" der vrijheidsgedachte krachtig genoeg zijn — zich het lot der massa aan te trekken en zich voor te bereiden voor een uiterste consequentie, om eventueel familiebanden te verscheuren. En het is juist de ironie van het noodlot dat de stand van zaken in de koloniale samenleving het felst wordt veroordeeld door hen die zelf uit de ambtenaarskringen voortkomen. Gebrek aan piëteit of ondankbaarheid? Geen sprake van! Het nationale geweten spreekt luider dan de stem des bloeds. En het is te vreezen, dat in het komende tijdsgewricht onder invloed van vaderlandsliefde dierbare banden zullen worden verbroken, familierelaties verscheurd en persoonlijke vriendschapsbetrekkingen doorgeknipt. Voor het nationale ideaal wijken nu eenmaal alle zelfzuchtige motieven en persoonlijke overwegingen.

In vrije landen bestaat een zoodanig dilemma niet; daar maakt het openlijk uitgesproken verschil van meeningen het mogelijk altijd oprecht te zijn. Doch het voorname punt is, dat de jeugd dàar weet dat haar tijd om handelend optreden zal aankomen en dat, wat haar streven ook moge zijn, zij, eenmaal den mannelijken leeftijd bereikt hebbende, daarvoor kan strijden zonder daarom de intieme banden te verscheuren.

Het aan politiek doen der Indonesische jeugd heeft ook nog een specifiek karakter. Haar Hollandsche raadgevers raden haar af zich in de politiek te begeven. Zeker hebben zij gelijk, wanneer het betreft een jeugd van een vrij volk. In een vrijen staat beteekent politiek zich uitspreken over regeeringshandelingen, critiek op regeeringsarbeid, om eventueel zelf het heft in handen te nemen, wat zeker niet het werk der jeugd is. In overheerschte landen heeft politiek een anderen, verder reikenden zin; zij heeft daar meer de beteekenis van propaganda van de vrijheidsidee, de menschen doen doordringen van de beteekenis der vrijheid. Onthouden van de politiek aan de jeugd van een onvrij volk wil zeggen, onthouden aan die jeugd van de vrijheidsidealen. En dat is de grootste misdaad jegens ons land en volk.

Er is nog een derde factor, die de opkomst der idealen bij de Indonesische jeugd verhaast. Het is dit, dat zij van kindsaf een bittere ervaring ondervindt van nationale en raciale achterstelling. Reeds van de lagere school af voelt zij de striemende slagen van de koloniale antithese en de rassentegenstelling. Zij bestudeert deze niet uit geleerde boeken, maar op de eigen huid. Zij ondervindt aan den lijve de scherpe tegenstelling tusschen *blank* en *bruin,* tusschen *overheerscher* en *overheerschte.* Men laat geen gelegenheid voorbijgaan om haar te doen beseffen, dat zij maar behoort tot de groote groep der „vuile inlanders". Ach, tot walgens toe moeten wij allerlei kwalificaties van ons volk hooren en lezen, geuit en geschreven door zoogenaamde „beschaafde" lieden, die zich in ons land meesters wanen. Men spaart ons niet de beleediging door ons in het gezicht te zeggen dat „de inlander lui, vuil, onbetrouwbaar, oneerlijk, ondankbaar, zorgeloos, behoefteloos is" en dat hem mangelt aan energie, spaarzin, economisch besef en wat dies meer zij. Dag aan dag worden wij op dergelijke manier er speciaal aan herinnerd, dat wij behooren tot een onvrij en daarom minderwaardig volk, tegenover hetwelk men zich in de kolonie alles mag veroorloven. Maar dan begrijpt men, dat dergelijke hoon en al de kleinere en grootere ons telkens in het dagelijksche leven aangedane vernederingen slechts dienstig kunnen zijn aan de vorming van een vijandige gezindheid jegens den overheerscher.

Maar er is meer! Men aarzelt geen oogenblik om de Indonesische jeugd te leeren de geschiedenis van den heldhaftigen strijd van Nederland om zich vrij te maken van de Spaansche overheersching. Men doet haar beseffen, dat geen recht heiliger en meer onvervreemdbaar is dan het recht van elk volk om zich zelf te regeeren, zich zelf dien regeeringsvorm te geven welke het best past bij zijn temperament en zijn aspiraties. Reeds op de Europeesche lagere scholen wordt de geest van de Indonesische jeugd ontvankelijk gemaakt voor Europeesche vrijheidshelden als Wilhelm Tell, Mazzini, Garibaldi, Willem van Oranje en nog vele anderen. Maar aan den anderen kant wordt haar de geschiedenis van haar eigen vaderland voorgesteld als de geschiedenis van *Nederlandsch-Indië,* die begint met de komst van een zekeren meneer Houtman aan de reede van Bantam. Het glorieus verleden van Indonesië wordt haar natuurlijk niet voorgehouden. Men pleegt kond te doen dat Indonesië geen geschiedenis heeft en dat alleen bestaat een Nederlandsche geschiedenis in Indonesië, dat officieel Ned.-Indië heet. En men pleegt de Indonesische jeugd voor te stellen dat de zoogenaamde „Indische geschiedenis" is een geschiedenis van Nederlandsche heldenfeiten, welke slechts de glorie van den Nederlandschen stam vergroot en waaraan het overheerschte Indonesische volk zijn eeuwige aanhankelijkheid moet toonen. De bevordering van dit laatste wordt haar tot plicht aangerekend. Immers heet het, dat Indonesië „de kurk is, waarop Neerlands welvaren drijft". En het heet de taak van de Indonesische jeugd om mede te arbeiden aan de totstandkoming van Groot Nederland. Dat is de kern der zoogenaamde Indische geschiedenis. Maar aan den anderen kant wordt iedere tegenstand van de Indonesische vorsten en hoofden gebrandmerkt als rebellie en oproer. Zoo ook moet de Indonesische jeugd haar meesters napraten om eigen helden als Dipo Negoro, Toeankoe Imam, Teungkoe Oemar en vele anderen te noemen rebellen, oproerlingen, schurken en wat dies meer zij. En toch waren zij even goed nationale helden als Willem van Oranje, Wilhelm Tell, Mazzini, Garibaldi e.a., voor wie wij eerbied verschuldigd zijn.

Inderdaad, voortreffelijker kan een middel niet zijn om den opstandigen geest bij de Indonesische jeugd aan te kweeken. Dank zij het Hollandsche onderwijs rijzen de nationale helden en martelaars voor haar oogen. Die mannen, die martelaar zijn geworden voor de zaak der vrijheid, hebben een eereplaats verworven in haar hart. Haar jonge hart gaat open voor het lijden dezer martelaren, die hun laatste levensdagen moeten slijten op een [illegible] eiland, in het Oosten van den Archipel, [illegible] slechts het golfgeklots van de Moluksche zee hun herinnerde aan den oceaan die hun geboortegrond omspoelde. Baart het nu verwondering als het ideaal naar een vrij vaderland reeds rijpt in het brein der Indonesische jongelingschap, die pas op de middelbare scholen zit? Als dat zoo is, is het dan vreemd als de Indonesische academische jeugd actief aan politiek doet?

In deze koloniale maatschappij nu, een maatschappij van scherpe rassentegenstelling, van rassenhaat en minachting, is de Indonesische jeugd opgegroeid. Van haar prille jaren af reeds neemt zij een stuk „koloniale ervaring" mee op het levenspad. Alleen dat deel van haar, dat slechts denkt aan eigen toekomst en eigen geluk en *afziet van elk ideaal* en zich daardoor gewillig voedt met slavenmoraal, stapt er lustig over heen.

Diversen.

De liberale *Bintang Timoer* van 3 December heeft het over het niet toelaten van intellectueele Minahassers in de Europeesche societeit „Minahassa" te Menado en zegt dat het streven naar „Een Groot Koninkrijk der Nederlanden" niet verwezenlijkt zal kunnen worden omdat de Nederlanders dit zelf moeilijkheden in den weg leggen. Het is begrijpelijk dat hoe langer hoe meer Indonesiërs zich bij de ultra-linkschen of bij de non-coöperatiebeweging aansluiten. En het blad vraagt dan: aan wie de schuld?

In het Jav.-nationalistische blad *Sedijo Tomo* van 20 December komt een artikel voor over „Het

vorstendom en vrij Indonesië, waarin de schrijver zijn denkbeelden weergeeft aangaande het bestuur van een vrij Indonesië. Hij trekt o.a. de conclusie dat de vereering van de vorsten door het Indonesische volk, vergeleken bij die der Japanners tegenover hun Mikado's, niet bepaald groot te noemen is. Gewenscht wordt geacht de Vorsten maar af te zetten, indien zij alleen aan hun eigen belangen denken en den vooruitgang van de nationaliteit in den weg staan. Gehoopt wordt dat de verwanten van de Vorsten zelf zullen gaan inzien, het volk te waardeeren en zijn belangen te behartigen, willen zij ook de waardeering en de liefde van het volk winnen. Het bestaan van den kraton hangt derhalve af van zijn optreden.

In zijn verder betoog stelt schrijver zich voor een president voor Indonesië aan te stellen. Dan is de Unie wel de beste regeeringsvorm. Men mag er n.l. niet blind voor zijn dat er ook nationalisten in engeren zin bestaan. De verschillende bevolkingsgroepen toch hebben hun eigen gewoonten en nooden en zullen dus het best bestuurd worden door menschen uit hun eigen groep. Maar voor het groote geheel moet er één zijn, die aan het hoofd staat.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Dagverhaal van A. J. Bik in 1824

Dagverhaal eener reis, gedaan in het jaar 1824, tot nadere verkenning der eilanden Kefing, Goram, Groot- en Klein Kei en de Aroe-eilanden, door A. J. Bik. Uitgegeven door Mr. A. J. E. A. Bik. (Leiden, A. W. Sijthoff's Uitg. Mij. Prijs ƒ 5.— geb.).

Nadat dit dagboek eener commissiereis van den heer A. J. Bik door de in bovenstaanden titel genoemde eilandgroepen ruim een eeuw in de Indische archieven heeft gesluimerd, is het thans door Mr. A. J. E. A. Bik, uit piëteit aan de nagedachtenis zijns grootvaders in de eerste plaats, door den druk openbaar gemaakt.

Om de aantrekkelijkheid van het journaal voor den lezer te verhoogen, verrijkte Mr. Bik — van wiens hand ook een inleidend woord vooraf gaat — den tekst met een aantal door zijn grootvader vervaardigde zeer fraaie Ind. teekeningen, schetsen en aquarellen, welke een idee geven van diens groote talenten. [1]) Verder is er aan toegevoegd het levensbericht van den schrijver van het dagboek en van diens even kunstzinnigen broeder J. Th. Bik, samengesteld door wijlen Dr. G. P. Rouffaer voor den Encyclopaedie van Ned.-Indië. Voorts zijn de vele, voor het tegenwoordig geslacht onduidelijke aardrijkskundige namen in het journaal, door den heer C. Craandijk in eenige blz. „Aanteekeningen" verklaard en heeft hij een kaart vervaardigd van de reisroute van den heer Bik. Ten slotte is het journaal vermeerderd met de als Bijlagen opgenomen rapporten van de commandanten der schoeners Pollux en Dafné, aan boord waarvan de hr. Bik zijn rondreizen heeft volbracht.

Wat de kern van het aldus ontstane boek: het journaal-zelf betreft, gaarne verklaren we met klimmende belangstelling van den inhoud te hebben genoten. De heer Bik heeft niet alleen gevoel voor natuurschoon, maar tevens is hij een scherpzinnig opmerker met betrekking op de zeden en gewoonten van de bewoners der eilanden, welke hij bezocht ter voorbereiding van de a.s. komst van Gouverneur-Generaal Van der Capellen. Overal waar hij voet aan wal zet, weet de hr. Bik het vertrouwen der bevolking te winnen en met groote tact en bezadigdheid langdurige onderlinge veeten en geschillen tot aller genoegen bij te leggen en op te lossen. In dit opzicht vooral is het journaal een merkwaardig document van historische beteekenis.

Weliswaar is de stijl niet steeds even goed verzorgd, maar de uitgever, Mr. Bik, heeft o.i. zeer terecht gemeend daaraan niets te mogen veranderen en den oorspronkelijken tekst letterlijk te moeten volgen.

Of met de openbaarmaking van het journaal der wetenschap alsnog een dienst wordt bewezen, is een vraag welke volmondig bevestigend beantwoord moet worden, nu een hoogstaand lichaam als het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië de uitgaaf ervan heeft aanbevolen.

We mogen — tenslotte — Mr. Bik een woord van lof niet onthouden, dat hij door deze innerlijk kostelijke en uiterlijk kostbare publicatie den man heeft willen eeren, die met betrekking tot Indië in meer dan één opzicht een belangrijke plaats heeft ingenomen.

Aan de firma Sijthoff te Leiden hulde voor de keurige typographische uitvoering van het boek!

1) In het artikel van Dr. H. F. C. ten Kate: Schilderteekenaars in Nederl. Oost- en West-Indië en hun beteekenis voor de land- en volkenkunde, verschenen in de Bijdr. Kon. Inst. v. Taal-, Land- en Volkenkunde v. N.-I., deel 67. 1913. bl. 441 v.g.g., wordt ook voor den heer Bik aandacht gevraagd.

Aanslagen op Assistenten in 1928.

De sinds 1912 gevolgde gewoonte getrouw geeft het eerste Nr. van jaarg. 1929 van „De Planter", orgaan der vakvereeniging voor assistenten in Deli, eene beredeneerde opsomming van de in het voorafgaande jaar bekend geworden aanslagen op assistenten.

We ontleenen daaraan dat in 1928 44 aanslagen zijn geregistreerd, waaronder 2 met doodelijken afloop. Voor rekening van Chineesche koelies komen slechts 2 aanslagen. De rest der excessen is gepleegd door Javaansche contractanten, met uitzondering echter van één geval, waarbij een Batakker als partij ter gewelddadige zijde optrad.

Voor zoover kon worden nagegaan is in slechts zes gevallen de „klap" als onmiddellijke aanleiding te beschouwen, hetgeen dus, zegt het blad, de meermalen geuite opinie bevestigt, dat er met betrekking tot de geïncrimineerde onveiligheid in de cultures thans grootendeels àndere factoren in 't spel zijn gekomen.

Ter vergelijking met de betreffende statistiek van vorigejaren geeft „De Planter" een overzicht van 1912 af: n.l. 1912 . 40 aanslagen (één moord), 1913 : 41 (1 m.), 1914 : 32 (2 m.), 1915 : 26 (2 m.), 1916 : 34 (3 m.), 1917 : 32 (1 m.), 1918 : 35 (2 m.), 1919 : 13 (2 m.), 1920 : 26, 1921 : 19, 1922 : 26 (1 m.), 1923 : 31 (2 m.), 1924 : 19 (1 m.), 1925 : 28 (3 m.), 1926 : 27, 1927 : 17 (1 m.), 1928 : 44 (2 m.).

De West-Indische Gids.

In de Febr.-afl. schrijft de hr. J. van Ettinger over het munt- en bankwezen in Curaçao van 1880—1905, zulks in aansluiting bij een artikel over hetzelfde onderwerp in een vroegere afl., waarin de schr. de periode 1830—1880 behandelde. — De hr. S. Kalff geeft het slot zijner historische beschouwingen over West-Indische predikanten. — De rubriek Boekbespreking bevat eene aankondiging door A. E. Winkel van: Praktische handleiding der Papiamentsche spraakkunst, samengesteld door A. van de Veen Zeppenfeldt. Ten slotte eene opgave van recente publicaties met betrekking op de West-Indiën.

De Indische Mercuur.

No. 6 (6 Febr.). Biologische bestrijding van insectenplagen, en hare toepassing in Ned. Oost-Indië. Voordracht, gehouden 7 Dec. '28 in het Koloniaal Instituut, door Dr. S. Leefmans. — De suikercultuur op Réunion. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën — boschwezen — geneesmiddelen — specerijen — voedingsmiddelen — vruchten en groenten, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 27 (29 Dec. '28). De invloed van grondbedekking op de koffie, door D. J. Dibbetz. — De tweede internationale stikstofconferentie, door Dr. J. J. L. van Rijn. — Klein landbouw: Pluimvee. — De tjaplak of teek. — Bekerplanten, grafkuil en broedplaats tegelijk. — Gutta-Percha Mij. Sombere vooruitzichten.

Westersche invloeden op Inlandsche beschaving.

Onder leiding van Prof. B. Schrieke wordt momenteel een zeer belangrijke publicatie voorbereid, die in de Engelsche taal, tijdens het Pan Pacific Science Congress in Mei a.s. te Batavia en Bandoeng, zal verschijnen. Het werk zal getiteld zijn: „The effect of Western influence on native civilisations. Volgens het Alg. Ind. Dagbl. zullen de navolgende bijdragen er in worden opgenomen.

Prof. Nieuwenhuis schrijft over het vraagstuk uit een hygiënisch standpunt bezien en daarbij speciaal uitgaande van de Dajaks. Dr. A. C. Kruyt zal vertellen van zijn 40-jarige ervaring onder de Toradja's. De heer Meyer Ranneft bespreekt de economische zijde dezer kwestie. Prof. van Gelderen is aangezocht en leverde reeds een bijdrage voor de demografische bijzonderheden die hierbij te belichten zijn. De heer Middendorp, het bekende lid van den Volksraad, bespreekt de aanraking van het Bestuur met de meer primitieve gemeenschappen. Prof. Ter Haar behandelt de adatrechtelijke en Prof. Kollewijn de intergentieele kwesties. Voorts bespreekt Dr. Kraemer het algemeen zendingsstandpunt, Dr. Haga den invloed van het Westen uit Bestuursoogpunt, Dr. van der Kolff de landbouwkundige zijde van het vraagstuk en Prof. Hoesein Djajadiningrat de taalkundige problemen. Een inleiding van Prof. Schrieke gaat vooraf.

Zendingstijdschrift De Macedoniër.

Uit den inhoud van het Januari-Nr. Van twee Zendingsboeken, door D. K. Wielenga. (Uitvoerige critische bespreking van A. A. van Dalen: „Van strijd en overwinning op Alor", en „Uit de duisternis tot het licht" (eveneens op Alor betrekking hebbend). — Het Christelijk onderwijs in Ned.-Indië (Zendings-onderwijs), door C. L. van Doorn. — Voor studie en ontspanning, door D. Pol. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol.

Nederlandsch Zendingsblad

De Febr.-afl. bevat o.m. De Minahassa 1679—1929. — De heilige boom [de „witte waringin" in de desa Kedoengbanteng, Malang], door A. P. Ketel (met afb.). — Chineesch kloosterleven te Batavia (met afb.), door A. J. Bliek. — Poom [zendingspost op Jappen, Nieuw-Guinea], door F. J. F. van Hasselt (met afb.).

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 12, No. 6 (Dec. '28). Het vraagstuk der Reclasseering in Nederlandsch-Indië, door Mr. F. H. Poser. — Overzicht van de Indische rechts- en staatkundige geschiedenis, 1600—1854, door Mr. H. A. Idema. — Grondbezit in de Minahasa, door Mr. C. T. Bertling. — Gegevens over bestuur en beschikkingsrechten van de kampongs langs de Geelvinksbaai, door Dr. E. J. Burger. — Voorloopige aanhouding en preventieve hechtenis, door D. H. Meyer. — Het pandcrediet op Java, door Mr. J. Keers. — De staatkundige zijde van het Pandonwezen, door Dr. W. van Royen. — Een en ander naar aanleiding van „Tien begrootingen met den Volksraad", door Ir. E. P. Wellenstein. — Economische kroniek (Het object der theoretische staathuishoudkunde, door J. van Gelderen. — Werkplan van de Afd. Landbouw-economie van het Departement van Landbouw). — Boekbesprekingen.

Een Vliegnummer van Tourisme.

Het orgaan van het Officieel Bureau voor Vreemdelingenverkeer te Weltevreden, dat wij herhaaldelijk reeds hebben genoemd, is er nu ook weer als de kippen bij en het heeft een speciaal vliegnummer uitgegeven. Het is weer even verzorgd en pakkend als altijd.

Keurige plaatjes laten zien, wat men op een vliegtocht te bewonderen krijgt: de Kawah Poetih, Goenoeng Tjiborai, den krater van Papandajan, enz.

De K.N.I.L.M. heeft reeds geregelde diensten ingesteld: Batavia-Bandoeng (in een uur), Batavia-Semarang in een kleine 3 uur, Batavia-Soerabaja (in elf uur vliegtuig en spoor), want per vliegtuig kan Soerabaja nog niet bereikt worden, zoolang het vliegveld te Soerabaja nog niet gereed is. De maatschappij organiseert vliegtochtjes voor hoogstens 8 personen voor ƒ 250 per uur, in welken tijd men ongeveer 100 mijlen aflegt. Welk ander transportmiddel kan u — vraagt het prospectus — tusschen ontbijt en lunch uit Bandoeng brengen bij de groote vulcanen van Java, de beroemde hindoeruïnes op het Diëng-plateau, de vorstendommen van Centraal Java, de Prambanan- en Mendoet-tempels en den Borobоedoer?

In verband met den dienst der K.N.I.L.M. is te Singapore een vliegclub opgericht met aanvankelijk 150 leden. De club heeft reeds 2 watervliegtuigen gekocht. Men hoopt. dat het voorbeeld navolging in Nederlandsch-Indië zal vinden.

Het lezenswaardige nummer bevat verder de beschrijving van een luchtreis Bandoeng—Batavia en en de schrijver verklaart zich eenvoudig machteloos, om den geweldigen indruk van het Bandoengplateau weer te geven De eenige uitkomst is, zelf in een vliegtuig te stappen.

Men krijgt uit dit nummer wel sterk den indruk, schrijft het Vaderland, waaraan het vorenstaande is ontleend, dat het heel gauw met de vliegerij in Indië een groote vlucht zal nemen.

* * *

El Papiamento, la lengua criolla de Curazao. La grámatica mas sencilla por el Dr. Rodolfo Lenz, pro-

fesor jubilado de la Universidad de Chile. (Santiago de Chile, Establecimientos Gráficos „Balsells & Co.” 1928).

Zuid-Sumatra. Overzicht van de literatuur der gewesten Benkoelen, Djambi, de Lampongsche districten en Palembang. Deel II, loopende van 1916 tot en met 1925, door J. W. J. Wellan. (Uitgave van het Zuid-Sumatra-Instituut). 's-Gravenhage, Boek- en Steendrukkerij v/h H. L. Smits.

Voorloopig bepalen we ons tot de vermelding van den titel, doch hopen binnenkort aan deze zeer nuttige uitgaaf eene welverdiende bespreking te wijden, aansluitend bij de aankondiging van het eerste deel, in het Kol. Weekblad van 7 Febr. 1924, bl. 10—11.

Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der buitengewesten over het 1e halfjaar 1928. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 64).)Weltevreden, Landsdrukkerij).

Monumenten-wetgeving in Nederlandsch-Indië. Voordracht door Dr. F. D. K. Bosch (met gedachtenwisseling). Indisch Genootschap. Vergadering van 21 December 1928.

Een kampioen van Indië (nl. W. R. baron van Hoëvell), door S. Kalff (De Ind. Verlofganger. 8 Febr. '29).

Naar de parels van het Oosten: Java en Sumatra, door J. K. Budde, oud-hortulanus der Rijks-Universiteit te Utrecht. Met een Inleiding van Prof. W. C. de Graaf. Met platen en tekstillustraties. (Utrecht, Kemink en Zoon).

Die alten Lagerhäuser Amsterdams. Eine kunstgeschichliche Studie, v. Dr. Magda Révész-Alexander (Den Haag, Martinus Nyhoff).

We vestigen op dit rijk geïllustreerde boek de aandacht, omdat er vele afbeeldingen in voorkomen die betrekking hebben op gebouwen a.a., welke de herinnering aan de Oost-Indische Compagnie verlevendigen, niet alleen in Amsterdam, doch ook in Hoorn, Enkhuizen en Middelburg. In sommige opzichten vult dit werk de evencens kort geleden verschenen publicatie aan, getiteld: De gebouwen van de Oost- en West-Ind. Compagnieën in Nederland, uitgegeven onder redactie van Mr. Dr. J. C. Overvoorde en P. de Roo de la Faille. (Overdruk uit 't Oudheidkundig Jaarboek, Utrecht, A. Oosthoek).

Suriname.

Wij hebben wederom een doode te betreuren: volgens een Aneta-bericht in „De Telegraaf” van 6 Februari hebben Javaansche koelies met bijlen en parangs (kapmessen) den waarnemend administrateur J. F. E. Waller van de rubberonderneming Damar Sipoet, (gelegen in het Langsasche, Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden) vermoord. De hem vergezellende assistenten C. Ligthart en Tekelenburg traden de moordenaars ongewapend tegemoet en trachten hen tegen te houden. De heer Waller vluchtte in een pondok (koelie-logies), waar hij werd afgemaakt. De oorzaak ligt vermoedelijk in het feit, dat de heer Waller meer werkprestaties van de zijde der koelies verlangde. De onderneming behoort aan de Ver. Ind. Cultuurondernemingen.

Tot zoover het Aneta-bericht. De heer Waller, een zeer bekwaam rubberplanter, was Surinamer van geboorte. Een paar jaar geleden schreven wij in dit weekblad over hem, toen hij op een verlofreis van Indië naar zijn geboorteland en ook op zijn terugreis ons een bezoek bracht.

* * *

Wij ontvingen „Het Onderwijs, orgaan van het Surinaamsch Onderwijzers-Genootschap” van 3 Januari, een zeer belangrijk nummer, gewijd aan de bespreking van de door den Gouverneur ingediende wijzigingen en aanvullingen van het K.B. van 4 December 1925 No. 23 (G. B. 93) en van de verordening van 8 December 1876 (G. B. 1906 No. 1). De wijzigingen en aanvullingen worden hierin door ter zake kundigen van alle kanten bekeken. Het is in het belang van het onderwijs te hopen dat de Koloniale Staten ter dege kennis zullen nemen van deze beschouwingen en zich niet laten leiden door theoretische beschouwingen. Zij hebben tot plicht er voor te waken dat het onderwijs niet wordt afgebroken.

In dit verband verdient ook de aandacht het artikel „Opbouw”, door Severinus in „De West” van 28 December.

* * *

Wij ontvingen de beide proefnummers en de eerste zes nummers van „De Nieuwe Stem”, onder redactie van den heer M. H. Stephan. Bij het nieuwe blad zal, bij voldoende inteekening, worden gevoegd een tweewekelijksch blaadje: „De stem voor de jeugd”.

Te oordeelen naar de ontvangen nummers is de redactie in zeer goede handen. Aan het hoofd van het blad staan 2 motto's: *„Hij werkt te vergeefs, die allen wil behagen”*, en *„Wat eerlijck, redelijck, ende rechtvaerdigh is, zal ick betrachten, onbeschroomt en ongeroemt gesprooken”*. Dit laatste uit een brief van Van Aerssen van Sommelsdijck.

Wij wenschen het nieuwe blad veel succes toe. Het zal tweemaal in de week verschijnen.

Naar aanleiding van het artikel van den heer Tj. Pyttersen in „De West-Indische Gids” van December 1928 *„Kunnen wij dat zelf niet?”*, waarin gesproken wordt over de maïs-cultuur, willen wij reeds dadelijk een aanhaling doen uit „De Nieuwe Stem” van 3 Januari, en wel uit een artikel van den landbouwkundigen medewerker, getiteld: *„Afzetgebied”*. De schrijver deelt mede dat eenige jaren geleden uit Suriname een hoeveelheid maïs van ruim 17.000 K.G. naar Nederland werd gezonden, ten best mogelijken verkoop. Deze maïs bracht een prijs op, die *f* 5.— hooger was dan de prijs die toen gold voor goed La Plata maïs, n.l. *f* 250.— per last. De maïs werd uitstekend bevonden. Kan de landbouwkundige medewerker mededeelen waarom toen de cultuur niet is uitgebreid?

* * *

In het nummer van 17 Januari een artikel onder het hoofd *„Onze stad electrisch verlicht”*. Als alles meeloopt zal de electrische centrale in 1931 in werking worden gebracht. Eindelijk!

* * *

„De West” van 4 Januari bericht dat op 3 Januari het eerste nummer is verschenen van „De Sport”, een tweewekelijksch blaadje, gewijd aan de belangen van de sport in Suriname, onder redactie van de heeren Jean Heilbron, M. T. Hijlaard en Joh. Wijngaarden.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West” de mededeeling, dat de van Heemstra-stichting een prijsvraag heeft uitgeschreven voor de samenstelling van een leesleerboekje voor de scholen, handelende over de voornaamste besmettelijke volksziekten in de kolonie. Wij hopen dat de bekroonde prijsvraag ook een hoofdstuk zal bevatten over het verderfelijke volksgeloof dat men alleen lepra krijgt door overtreding van zijn „treef”, o.i. de voornaamste oorzaak van de groote verspreiding dezer ziekte.

* * *

Naar „De West” van 11 Januari meedeelt, is in Suriname aangekomen de heer H. J. Knottenbelt Azn. van Rotterdam, mede-eigenaar van plantage Mon Trésor, de Nieuwe Grond en Heerendijk. Hij denkt daar ongeveer zes weken te vertoeven en zal in het bijzonder de vraag onder de oogen zien of uitbreiding der koffie-aanplant op de ondernemingen waarin hij geïnteresseerd is, wenschelijk is. De heer K. acht het niet zoozeer van belang om den kostprijs van het product met eenige centen naar beneden te brengen als wel om het afzetgebied te vergrooten. In dit verband acht hij de proeven van Dr. Fernandes van groot belang. Deze hebben ten doel den zuren bijsmaak van de koffie te bestrijden en de kleur te verbeteren. In den laatsten tijd zijn eenige kleine partijen Surinaamsche Liberia naar Italië verkocht. Er schijnt daar belangstelling voor deze koffie te bestaan.

* * *

„De West” van 15 Januari plaatst een particulieren brief van den heer Wing Easton, waarin deze pessimist blijft in zake het voorkomen van petroleum in Suriname.

In het nummer van 18 Januari wordt de meening van den heer Wing-Easton blijkbaar van zeer deskundige zijde uitvoerig bestreden. Wij meenen dat nu een diepboring de beslissing moet brengen en dat die niet aan de Amerikanen zal worden overgelaten.

* * *

In „De Maasbode” van 6 en 7 Februari een zeer belangrijk artikel van den Indischen medewerker onder 't hoofd *„Surinama's economische opbouw”*.

Wij hopen daarop in ons volgend nummer terug te komen.

* * *

In een artikel in de „N. R. Crt.” van 6 Februari, Ochtendblad C, over vervalschingen in den postzegelhandel lezen wij dat er ook vervalsching heeft plaats gehad met de hulpportzegels van 1911 voor Suriname opdrukken 10 ct. op 30 ct. en 10 ct. op 50 ct. van welke zegels er een heele serie in den handel is. In deze serie, die over het geheel zeer kostbaar is, komen bijzondere ongebruikte variaties voor, welke een handelswaarde hebben van *f* 800. Zijn er in Suriname geen gelukkige bezitters van deze zegels?

* * *

Tot eind November 1928 werd op de Koloniale Spaarbank ingelegd ongeveer 590 duizend gulden en gelicht 406 duizend. In '27 was tot eind November de inleg ongeveer 426 duizend en de lichting 406 duizend gulden.

* * *

In „Opgang” van 26 Januari een geïllustreerd artikeltje *„Kijkjes in het binnenland van Suriname”*, door H. T.

* * *

In „De Spiegel” van 9 Febr. een geïllustreerd artikeltje: *Koninginnedag in Paramaribo”* door Joh. Broekhuysen.

* * *

In „Neerlandia” van deze maand wijdt de heer Fred Oudschans Dentz een in memoriam aan *„Lely als Gouverneur van Suriname”*.

* * *

De N. R. Ct. van 10 Februari Ochtendblad D, geeft een kiek van het bezoek van het groot-opperhoofd der Saramaccaner boschnegers Jan Koeso, met eenige zijner kapiteins ten Gouvernementshuize te Paramaribo.

Heel voordeelig komen deze heeren in hun gala-uniform niet uit.

* * *

Uit een particulieren brief uit Paramaribo van 15 Januari:

......„wij hebben het van morgen koud gehad, 18 gr. C. Zou er een ijstijd op komst zijn?”

Er zijn wel lagere temperaturen geconstateerd, zelfs 16.6 gr.

* * *

Verbetering.

De in het vorig Nr. (bl. 69, middelste kolom) genoemde N.V. West-Ind. Vruchtenproducten en Vruchtenconserverhandel is geheeten „Surinaam” en niet „Suriname”, gelijk werd afgedrukt.

Curaçao.

Koningin Emmafeest.

Blijkens een verslag in de *Amigoe* van 12 Januari l.l. is het feest van de Koningin-Moeder op Curaçao op aardige wijze gevierd en schitterend geslaagd. Reveille en muzikale rondgang, schiet- en roeiwedstrijden, een voetbalmatch, verlichting, concert en fakkeloptocht waren de feestelijkheden voor het publiek.

De wnd. gouverneur Mr. van Dijk hield audiëntie. Aan zijn toespraak ontleenen wij, dat de gedachte om aan Negropont Assiento en Valentijn den naam Emmastad te geven afkomstig is van den heer Lagaay, den commandant van de *Kortenaer.*

Het radioconcert van de Groote Kerk in Den Haag te kwart voor vieren 's middags werd slechts voor kleinen kring ten gehoore gebracht. Het geluid kwam, „gezien de ongunstige factoren, nog duidelijk, al was 't dan zwak” over.

Achterstand.

De Koloniale ontvanger geeft in de *Amigoe* een staaltje van onbetaalde belastingaanslagen, dat haast ongelooflijk is.

Van de 3343 aanslagen in de gebruiksbelasting 1927, die 31 Dec. 1927 betaald hadden moeten zijn, waren 31 Dec. 1928 2598 niet voldaan.

Van de 4345 aanslagen in de inkomstenbelasting 1927/1928, die 30 April 1923 betaald hadden moeten zijn, waren 31 Dec. 1928 3688 niet betaald.

Werklieden.

De *Mayflower* kwam 2den Kerstdag van de Bovenwindsche eilanden met een aantal werklieden aan boord.

Het s.s. *Breda* bracht 29 Dec. l.l. 48 Hollandsche en 54 Duitsche werklieden voor de C. P. I. M. Aldus deelt de *Amigoe* mee.

Verlofsregeling.

De *Amigoe* schrijft naar aanleiding van de mededeeling in de M. v. A. Surinaamsche begrooting voor 1929, dat een regeling in overleg is, waarbij uit Nederland uitgezonden landsdienaren na zes jaren dienst in Suriname en Curaçao aanspraak op buitenlandsch verlof met vrije overtocht zullen hebben.

„Het West-Indisch verlofbesluit 1924, vastgesteld bij Koninklijk besluit en opgenomen in P. B. 1925 No. 3, maakt een onderscheid tusschen uitgezonden en niet uitgezonden ambtenaren en voert voor eerstgenoemde groep gunstiger bepalingen in. Deze regeling was en is nog niet alleen in kringen van ambtenaren en in den Kolonialen Raad, maar ook daarbuiten een onderwerp van bespreking en oorzaak van veel ontevredenheid. De samenkoppeling aan Suriname werd afgekeurd, waar de twee

gebiedsdeelen ieder een eigen bestaan en leven leiden en men in het eene al heel weinig van het andere afweet. Bovendien is Curaçao nu de periode van sluitende begrootingen ingetreden, zoodat dit gebied op meerdere autonomie aanspraak meent te mogen maken en zeker wat de Curaçaosche ambtenaren betreft. Nog in het V. V. van den Kol. Raad op de „Verlofverordening Bijzonder Onderwijs 1929", gedagteekend 28 Juni 1928, kan men lezen:

„De bespreking der artikelen en beginselen uit dat Koninklijk besluit overgenomen gaf aanleiding tot veel critiek en tot een releveering van den indruk welken de betrekkelijke bepalingen van het West-Indisch Verlofbesluit 1924 indertijd bij velen, niet alleen in ambtenaarskringen gemaakt hebben en welke gevoelens zich nu wederom van de meeste leden, die aan de behandeling van dit ontwerp in de afdeelingen deel namen, meester maakten." Wederom schijnt de Minister van Koloniën den wetgever in Curaçao uit te willen schakelen en zelf een regeling te willen maken, welke aan Hare Majesteit ter onderteekening zal worden aangeboden. Het is duidelijk dat de Minister, door in de aangegeven richting door te gaan en de verschilpunten te verscherpen, bepalingen in het leven zal roepen, die een bron van ongenoegen zullen blijken te zijn."

Nieuwe scheepvaartlijnen.

La Union berichtte, dat de Leylandlijn een nieuwen, 14-daagschen, dienst zou openen van Hâvre en Liverpool naar Curaçao, te beginnen met 31 Januari a.s. Ook zouden de New Zealand Shipping Co. en de Federal Steam Navigation, die vroeger haar schepen Curaçao lieten aandoen, dit weer laten doen in de vaart Londen—Panama en terug. Deze schepen ankeren in de Caracasbaai; zij onderhouden den snelsten dienst met Europa, ook voor brieven, die in 12 dagen van Curaçao in Southampton kunnen komen.

Bevolkingscijfers.

La Union ontleent aan het „Koloniaal Verslag" van 1927 de bevolkingscijfers van 1 Januari 1927, t.w.: Curaçao 38.781, Aruba 9.206, Bonaire 5.216, St. Martin 2.312, St. Eustatius 1.048, Saba 1.599, d.i. 769 minder dan op 1 Jan. 1926. Het is haast niet te gelooven, zegt het blad, als men de voortdurende aanwas der bevolking op Curaçao ziet.

Willemstad had 1 Jan. 1927 17.889 inwoners.

Op de Isla werken 6.800 personen, van welke 1.840 Curaçaoenaars.

1 October 1928 waren er op de Isla 358 petroleumtanks en aan de Caracasbaai 20.

De grootste tank op de Isla is 16 M. hoog, heeft 33 M. middellijn en een capaciteit van 13.688.480 Liter.

Er zijn 16.000 vreemdelingen op Curaçao.

Tot zoover de cijfers van *La Union*. Van Curaçao wordt ons nog als bijzonderheid meegedeeld, dat Negropont, waar voornamelijk het technisch personeel van de C. P. I. M. woont, het dichtstbevolkte eiland der wereld is. Het is ruim 8, maar minder dan 9 H A. groot, en had een jaar geleden al ruim 600 inwoners. Eigenlijk is het tegenwoordig geen eiland meer, omdat het met twee dammen met Asiento verbonden is. Met dit laatste zal het spoedig één geheel uitmaken, daar het in de bedoeling moet liggen, het water tusschen beide dammen te dempen, om nog meer plaats voor huizenbouw te krijgen.

Errata

Het zelfbeschikkingsrecht der kleine koloniën!

De zitting, die door den gezant te Curaçao, den heer W. G. E. d'Artillact Brill, op 5 Febr. a.s. zou gehouden worden, is vervallen.

Het Vaderland 1 Febr. 1929.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Luthersche en Roomsche doopelingen van Gereformeerden huize.

De laatste doopakte van ds. De La Houssaye is van 4 Sept. 1796. Daarna volgen eenige doopaanteekeningen door ds. P. J. van Esch van kinderen, „welke bij gebrek aan Gereformeerde Predikanten in de hervormde gemeente door den Lutherschen predikant Jacobus Muller Antoniszn. gedoopt zijn geworden", overgeboekt uit het Luthersche doopboek, loopende van 22 Jan. 1798 tot 9 Febr. 1800. En dan komen, overgenomen uit 't Roomsche doopregister, de namen der kinderen, „die, bij gebrek van Gereformeerde Predikanten, in deze gemeente, gedoopt zijn geworden door de Roomsche Priesters te Curaçao".

Uit den Verren Vreemde.

Trotski.

Toen de voorzitter van den Rijksdag, Loebe, zich Woensdag 6 Februari slagvaardig te weer stelde tegen interrupties van communistische afgevaardigden en daarbij de opmerking te pas bracht „dat alleen de echte democratie ervoor gezorgd heeft dat zoowel uiterst links als uiterst rechts niet in hun rechten beknot worden", liet hij daarbij aansluiten: „en daardoor zal het b.v. mogelijk zijn, dat wij een man als Trotski in ons democratisch Duitschland eerlang een vrij asylrecht zullen aanbieden."

In die mededeeling is de bevestiging te zien van het gerucht, volgens hetwelk de sowjet-regeering besloten zou hebben Trotski uit zijn verbanningsoord te bevrijden en als banneling naar het buitenland te laten gaan.

Dit bericht is als een verrassing gekomen.

Trotski was in hoog aanzien gebleven zoolang Lenin de leidende figuur was in de Russische politiek. Hij maakte vooral naam als organisator van het roode leger. Na den grooten oorlog spanden alle mogendheden, die tot de overwinnende partij behoord hadden, samen om tegen de Bolsjewikische republiek op te trekken. Het roode leger weerstond de aanvallen met succes. Geleidelijk dropen alle tegen Rusland te velde gebrachte krijgsmachten af en de z.g.n. witte Russische strijdmachten te land en ter zee vielen uit elkander. Daarna beproefde Trotski ook kracht te gaan bijzetten aan de propaganda, die door Bolsjewikische agenten in het buitenland gemaakt werd voor de wereldrevolutie. Hierin heeft hij gefaald. Aanvankelijk kon de roode vloed een heel eind naar Polen indringen en Midden-Europa bedreigen, doch hij werd daar tot staan gebracht, zonder eenig vooruitzicht op nieuwe kansen. De operaties in de richting van China kregen een zelfde verloop. Naar buiten bleef van de macht en beteekenis van het groote Russische leger niet meer over dan het gebruik, of misbruik, dat de communistische opruiers er overal van maakten, om tegen beter weten in, de hulp van de roode heirscharen toch in 't vooruitzicht te stellen, overal waar zij de grootheid van Moskou predikten en aan hulp van de Sowjet wilden doen gelooven. De beteekenis van Trotski verminderde hierdoor wel, maar het leger bleef in Rusland toch nog een zoo belangrijke plaats innemen, dat de commissaris voor de krijgsmacht een persoonlijkheid van belang bleef. Binnenslands was er werk genoeg, in de republieken, die samen de Sowjet-unie vormen, was herhaaldelijk krachtsuiting noodig, naar buiten moest de overtuiging levendig gehouden worden dat Rusland sterk was.

Na het overlijden van Lenin, en nadat Stalin aan het hoofd van het Russische bewind gekomen was, ontstond een verwijdering van de machthebbenden tot een groep, van welke Trotski als de hoofdpersoon te beschouwen is. Het eigenaardige in de verhouding is, dat deze groep zich niet revolutionnair toont in den zin van een verwijt aan Stalin en de zijnen dat zij te ver gaan, maar juist in dien anderen zin, zij verwijten aan het heerschende regime dat het de ware, onvervalschte communistische beginselen niet trouw en flink genoeg durft doorvoeren. Dat maakt de verhouding voor Stalin moeilijker.

De tegenstelling is in de practijk vooral duidelijk uitgekomen in de ten opzichte van den Russischen boer gevolgde politiek. De boer heeft gaarne meegewerkt om het land te ontrukken aan de groote heeren, waaronder het verdeeld was. Maar hij voelt niets voor een ontginnen van den gemeenschappelijken grond voor de gemeenschap! Hij heeft medegewerkt om een nieuwe verdeeling te krijgen, die nu veel meer eigenaars kent dan voorheen, en in zoover een verandering gebracht heeft, maar elk van die vele eigenaars wenscht weer een heereboer te zijn, die over de opbrengst van zijn land beschikt, al wil hij wel aan de gemeenschap een billijke belasting opbrengen.

Men voelt, dat dit volstrekt niet strookt met de communistische opvattingen. Achtereenvolgens heeft de regeering verschillende methoden en middelen bedacht om hierin verandering te brengen, maar zoodra zij van den heereboer wat te veel eischte bepaalde deze zich tot een oogst, die genoeg opbracht voor eigen onderhoud, zonder meer. Waarom zou hij zich meer inspannen, als 't meerdere hem zelf niet ten goede kwam? Maar dan kwam van den oogst ook niets ten goede aan de gemeenschap. Gebrek stond voor de deur. Geen uitvoer van graan kon den handel gaande houden, de spoorwegen hadden geen transporten, enz. enz. Maatregelen van den meest uiteenloopenden aard zijn ten opzichte van de boeren toegepast; niets mocht de gewilde oplossing brengen. Zoo is Stalin er toe gebracht de wijste partij te kiezen, den heereboer meester over land en oogst te laten, zoo dat de landbouw, die de rijkdom van Rusland is, bloeien kan, en de boer nog helpt de schatkist vullen, door zijn belastingbijdragen.

Trotski en zijn groep willen de wijsheid van d[...] hierin opgesloten en van de zoo opgedrongen prac[...]tijk niet inzien. Zij blijven zich wijs maken, da[t] de boer zich naar de communistische leer te vo[...]gen heeft.

En nu is 't verklaarbaar, dat velen in Rusland tot de aanhangers van die groep blijven behooren. De arbeiders in de nijverheid merken van de zeg[e]ningen van den communistischen heilstaat niet[s]. Zij vernemen dat 't den boer op 't platteland ni[et] zoo slecht gaat als hun in de stad, dat wekt [...] ijverzucht. Vernemen zij in tijden van gebrek, d[at] dit de schuld is van den boer, die niet meer ve[r]bouwen wil dan hij zelf noodig heeft, dan wor[dt] die ijverzucht tot woede en haat. Niet kunnen[de] begrijpen, dat dit gedrag van den boer juist e[en] gevolg is van te krasse regeeringsmaatregel[en], roept hij nog om krasser maatregelen, terwijl [de] regeering juist uitkomst zoekt door meer to[e]schietelijk te zijn.

Onder die omstandigheden klom de bewond[e]ring en vereering van de arbeidende klasse vo[or] Trotski en zijn medestanders, die den landbou[w] communistisch willen exploiteeren, en nam teve[ns] de spanning toe tusschen die groep en de rege[e]ring, die in haar hart ook wel met de opposi[tie] van Troski meevoelt, doch die zich door de o[n]dervinding verplicht ziet anders te handelen.

Hier komt bij, dat op het platteland natuurl[ijk] niet allen grondeigenaar zijn geworden. Wie d[...] arbeider gebleven is vindt den toestand ook n[...] veel verbeterd. Hierdoor kan men ook onder [de] arbeiders te velde op aanhangers van Trots[ki] rekenen, al is 't dezen niet te doen om het g[e]meenschappelijk maken van den grond, doch o[m] ook een kans te hebben van heereboer te worde[n].

Dit alles, gevoegd bij de populariteit bij h[et] leger, maakte van de Trotski-groep een macht [in] den staat, die door de regeering te Moskou g[e]ducht werd.

Terwijl men in Rusland anders wel weg w[eet] met ongewenschte elementen, durfden de mach[t]hebbenden den zoo populairen man niet kracht[ig] aan te pakken, maar ook wilde zij hem toch n[iet] vrij zijn gang laten gaan.

Hij is als commissaris voor de legeraangeleg[en]heden vervangen. Er is sprake geweest van [...] verlof om gezondheidsredenen naar Zuid-Rusla[nd]. Maar voor deze en dergelijke vermaningen zwic[h]te hij niet. Eindelijk is de regeering ertoe over[ge]gaan hem en de zijnen als gevaarlijk voor den st[aat] te signaleeren en over hen een verbanningsbes[luit] uit te spreken. Eenige zijner aanhangers heb[ben] toen het hoofd gebogen; zij gaven het verzet op [en] werden weer in genade aangenomen. Zoo echt[er] niet allen, zoo ook niet Trotski.

In November heeft Stalin hem nog eens uit zij[n] ver[...] ballingsoord naar Moskou laten overkomen, to[...] moedelijk in de hoop dat Trotski nu wel wat t[oe]schietelijker zou zijn geworden. Wat zich tussch[en] hen beiden afgespeeld heeft is nooit precies b[e]kend geworden, maar Trotski is weer als balling heengegaan.

Nadien heeft men telkens gehoord over zijn ze[er] slechten gezondheidstoestand. 't Russische gewel[d] is niet zoo teergevoelig, dat 't zich om de gezon[d]heid van den balling veel zorgen zou hebben g[e]maakt. Indien hij een der velen werd, die in [de] verre afzondering hun graf hebben gevonden, z[ou] dit de eenvoudige oplossing zijner zaak hebb[en] kunnen zijn. 't Is daarom opvallend, dat Mosk[ou] in dit geval er anders over schijnt te denken. In[...]stede van aan de ziekte haar verloop te laten, wer[d], zoo las men, er werk van gemaakt hem geleg[en]heid te geven naar het buitenland te gaan. Dit g[e]rucht, dat door de verklaring van Loebe in d[en] Rijksdag vaster vorm gekregen had, is nu gevolg[d] door het bericht, dat Trotski te Moskou is aangek[o]men, op doorreis naar Duitschland.

Wij hebben hier 't verloop van de door Trots[ki] doorleefde gebeurtenissen kort in herinnering ge[...]bracht, maar zij geven toch de afdoende opheld[e]ring niet van hetgeen Moskou voor heeft.

't Ligt voor de hand, dat men hierin een uiting [...] ziet voor de vrees, dat de aanhangers van de [...] Trotski-ideeën de regeering ervan zouden ver[...]denken en beschuldigen den dood van Trotski op haar geweten te hebben. Maar kan een dergelijke mogelijkheid zwaarder wegen dan de kans om iemand als dezen leider vrij in het buitenland t[e]

laten toeven, werken en ijveren? Of, als hij spoedig komt te overlijden, zal de beschuldiging dan toch niet komen? Men heeft ook de meening uitgesproken, dat hij als uitgewekene aan beteekenis en invloed zou inboeten. Hij zal echter geen „vluchteling" zijn van den Russischen grond, maar een uitgezette, die in die verdrijving een motief zal kunnen leggen om als martelaar verheerlijkt te worden. 't Is waarschijnlijk, dat nader nog wel iets zal bekend worden over de ware redenen, waarom Stalin dezen tegenstander zoo behandelt. Misschien ligt er iets aan ten grondslag van de erkenning, dat Stalin en de zijnen voor de theorieën van Trotski eigenlijk zelf ook zijn blijven voelen, en dat zij zich als gedwongen regenaten beschouwen van de eischen der practijk.

Naar verluidt, zal hij zich in de nabijheid van Berlijn mogen vestigen en heeft hij de toezegging gedaan zich van communistische propaganda in Duitschland te onthouden.

De hoop mag worden uitgesproken, dat Duitschland hem zal weten te dwingen binnen de grenzen der gastvrijheidsplichten te blijven, een hoop die, de wijze van optreden der communisten indachtig, echter kans heeft verijdeld te worden.

Geen erger doove, dan wie niet hooren wil.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

I. ALGEMEENE LEDENVERGADERING

op Dinsdagavond, *26 Februari* a.s., *7.30 uur*, in de groote zaal van *„La Bordelaise"* (entrée zijgang).

Agenda:

a. Opening, notulen, jaarverslagen, aanvulling bestuur (voorgesteld worden de H.H. J. Mooy en R. W. v. Toledo), mededeelingen, rondvraag.

b. *Causerie* met origineele lichtbeelden door den heer *L. D. Petit*, secr. van de afd. Amsterdam, over zijn reis door Ned. Oost-Indië.

Vrije toegang voor leden met één huisgenoot en voor de begunstigers persoonlijk; voor alle andere belangstellenden *f* 0.25 per persoon.

II. Het afdeelingsbestuur vestigt de aandacht op het verzoek van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging in het „Kol. Weekblad" van 17 Jan. j.l., No. 3, betreffende het op peil brengen der contributie tot het tegenwoordige minimum van *f* 5.—.

III. Nog steeds zijn we niet alle loten voor „Boeatan" (à *f* 1.—) kwijt. Wie zorgt er voor, dat we aan het eind van deze maand geen enkel lot behoeven terug te zenden!?

IV. Wie kan ons opgeven titels van boeken of artikelen, geschikt voor jongelui van 17—18 jaar, over het leven in Indië; de indische natuur, zeden en gewoonten, enz., enz.? Vooral prettige, sappige lectuur — vooral geen leerboeken.

V. Ten slotte: zooveel mogelijk nieuwe leden introduceeren en meewerken, dat Dinsdagavond 26 Februari een goede avond wordt.

Het Bestuur.

Afdeeling 's-Gravenhage.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 16 Februari 1929, des namiddags 2 uur, in het Gebouw Korte Voorhout 6, Den Haag.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de jaarlijksche alg. vergadering op 25 Februari 1928.
3. Rekening en verantwoording over 1928 van den penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Verificatie.
5. Begrooting voor 1929.
6. Jaarverslag 1928 van den secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie voor het jaar 1929.
8. Periodieke verkiezing bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn de heeren L. A. Bakhuis, F. van Peski en mevrouw E. van Assen—Sol, die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigde en plaatsvervangende voor de aanstaande jaarlijksche alg. vergadering der Vereeniging.
10. Rondvraag en sluiting.

Leden en begunstigers worden beleefd uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetreden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" is te eenvoudig te beantwoorden met: **„DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".**

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op *Donderdag 28 Februari a.s.*, des avonds 8 uur, zal de heer J. F. E. Einaar een *voordracht* houden over: Suriname, Land en Volk met lichtbeelden. Deze voordracht zal plaats hebben in de Harmonie. Wij kunnen onze leden bijzonder aanbevelen, dezen spreker te gaan hooren. De heer Einaar is een boschneger van geboorte en belicht zijn onderwerp hier en daar met zoo grooten humor, dat zijn auditorium zich kostelijk amuseert. Wij wekken onze leden op dezen avond voor ons disponibel te houden.

J. FRANKE,
Secretaris.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Zaterdag, 22 Februari a.s. 's avonds om 8 uur in den grooten foyer van den Stadsschouwburg:

Voordracht met lichtbeelden te houden door den heer Th. van Erp.

Onderwerp: *De Boroboedoer.*

Leden hebben recht van introductie.

HET BESTUUR.

LEZING VAN DEN HEER J. VAN BENDEGOM OVER DE KARO BATAKS.

De Heer van Bendegom is een der pioniers geweest, die aan de vreedzame werken heeft gearbeid, die in de landstreken door ons militair gezag tot orde en discipline gebracht, steeds moeten volgen, om het beschavingswerk te voltooien. Hij memoreerde de nagedachtenis van den oprichter van het Bataksch Instituut, Dr. C. W. Jansen, aan wien de Bataks zooveel te danken hadden.

Een meegebrachte schets van het gedeelte van Sumatra, waar de Bataklanden gelegen zijn, diende ter oriënteering.

Deze landen beslaan ongeveer 1/9 van het eiland Sumatra. Zij worden in 6 deelen verdeeld, waarvan voornamelijk dien avond de landstreek der Karo-Bataks behandeld werd. De Karo-Bataks wonen ten Noorden van het Toba-meer. Het Karo-Batakland is ongeveer 1½ maal zoo groot als de provincie Friesland en het wordt door een breede keten van het Boekit-Barisangebergte in tweeën verdeeld. Op de hoogvlakte woont een heidensche bevolking van ongeveer 70.000 zielen, die nu allengs door de Zending gekerstend wordt.

De Karo-Bataks zijn een zeer kunstzinnig volk, op de I.T.A. hebben wij nog een type van hun zeer practischen en kunstzinnigen woningbouw kunnen opmerken. Zij zijn goed verstandelijk aangelegd en zijn tamelijk beschaafd in manieren en spreken. Hunne kleederdracht is donker van tint, meest in donkerblauw en bruine kleuren; voornamelijk opvallend zijn de hoofddoeken, de vrouwen dragen daarbij kenmerkende sieraden, liervormige zware zilveren oorhangers, die tegen den hoofddoek steunen. Deze hangers worden zwaarder gemaakt in evenredigheid met den welstand der draagster.. Het hoofdvoedsel der bevolking is rijst en daarbij sajoerans van bladeren en groenten met toevoeging van tjabeh. Veel vleesch wordt niet gebruikt, doch zij eten van alles: honden, kikkers, larven van wespen, mieren, zelfs ook bedorven vleesch en visch. Genotmiddelen zijn palmwijn en tabak. Evenwel gaat een Karo-Batak zich nooit te buiten aan palmwijn of andere bedwelmende dranken, zelfs opium wordt niet gebruikt. De *Toba*-Batak daarentegen is op dat gebied een roué.

Muziekinstrumenten zijn de trommel, de gong, een soort klarinet en de Bataksche tweesnarige viool. De Karonees is zeer muzikaal en eenige malen was spreker in de gelegenheid eene improvisatie te hooren van een werkelijken kunstenaar, die hem bijzonder ontroerd heeft.

De voorwerpen voor godsdienstig gebruik zijn wichelroeden, tooverstaven, potjes met tooverbrei en beelden. De vereering van goede en booze geesten speelt een gewichtigen rol in hun godsdienstig leven.

De bevolking leeft in groote of kleine dorpen, en de huizen zijn zoodanig gebouwd, dat zij zooveel mogelijk geïsoleerd zijn van den grond, ter vermijding van overvallen van wilde dieren of vijanden, daar dit volk bijna voortdurend in oorlogen gewikkeld was, soms zelf van huis tegen huis in hetzelfde dorp. Het waren dus vestingwoningen, die gebouwd werden met zwaren massieven onderbouw.

Na de geheele onderwerping in 1904 der eertijds onafhankelijke bataklanden en den aanleg van wegen en het toerisme, is dit gebied plotseling open gekomen. De zending bracht er eerst het onderwijs en de zielenzorg, het Binnenlandsch Bestuur eene staatkundige reorganisatie en ten laatste het Bataksche Instituut de landbouwvoorlichting en het Ambachtsonderwijs.

Aan de hand van zeer mooie lantaarnplaatjes werden nu de resultaten van de ontwikkeling der Karoneesche jeugd getoond.

Wij zagen achtereenvolgens de werkplaatsen en het Internaat waardoor de jongens eene regelmatige dagverdeeling leerden, behoorlijke lichaamsverzorging, reinheid en ordelijkheid op kleeding en huis.

Het leven daarin was geheel op militaire leest geschoeid. Het resultaat van het werken van spr. en zijne vrouw ter ontwikkeling en beschaving van deze jongens, waarmede zij 6 jaren hebben geleefd, is verrassend geweest, al ontbrak het aanvankelijk niet aan teleurstellingen.

Wij kregen den hoofdmandoer te zien, den bewonderenswaardigen Patiram, die door het Koloniaal Instituut met de gouden medaille begiftigd werd.

Hij is van groot belang geweest in de opvoeding van de leerlingen en de groote steun voor den spr. niet alleen in het Internaat, maar ook later in de werkplaats.

Spr. eindigde zijne voordracht met een paar photo's, die Patiram hem toezond, waaruit bleek, dat hij niet stilgezeten had en thans in zijn land met zijne eigen landgenooten een belangrijke plaats als aannemer inneemt.

De voorzitter bracht den heer van Bendegom den welverdienden dank van het auditorium over voor de zeer interessante causerie, waarmede hij dezen avond had opgeluisterd. Opnieuw vestigde de voorzitter de aandacht op de noodzakelijkheid van saamhoorigheid van moederland en koloniën en het bewijs hoe Nederland op alle manieren het volk tracht te beschaven en te ontwikkelen en dat dus de los-van-Nederland-idee zoo zeer misplaatst is.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN,
Secretaresse Afd. Nijmegen.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Van onzen Hoofdvertegenwoordiger in Oost-Indië, den heer Mr. K. Fauser, werd den 4den dezer de telegrafische mededeeling ontvangen, dat hij overgeplaatst is van zijn standplaats Koedoes naar *Soerabaja.*

Van het Dagelijksch Bestuur.

STEUN VOOR DE STICHTING „VERBLIJF VOOR DEN OUD-IND. MILITAIR" TE NIJMEGEN.

Den 22sten Februari zal het gebouw van bovengenoemde Stichting op de Varkensmarkt te Nijmegen 10 jaar in exploitatie zijn.

Nu wilde het dagel. bestuur der Stichting gaarne op dien dag de gelden voor een nieuw gebouw alsmede de exploitatiekosten ter beschikking hebben, maar er ontbreekt nog veel, zeer veel aan de geldmiddelen. Om die reden wordt geldelijke steun gevraagd.

Voor onze leden en lezers, die allen den oud-Ind. militair kennen en waardeeren, is het welhaast overbodig de nooden der stichting voor leniging aan te bevelen. Men drage dus zijn penningske bij en gireere het aan den penningmeester der Stichting, Verblijf v. oud-Ind. Militairen te Nijmegen op No. 71975.

Van de Redactie.

INDISCHE AVOND.

Het Indisch programma, waarmede ons lid de heer Willem Niestadt, op 2 Maart a.s. in Excelsior te 's-Gravenhage zal optreden, bevat o.m. de „Saidjah-geschiedenis" uit de Max Havelaar van Multatuli.

Kaarten zijn — ook voor niet-leden — à 50 cts. verkrijgbaar bij de Volks-Universiteit, Laan van Meerdervoort 49 en op den avond der voordracht (voor zoover dan nog plaats) in Excelsior, waar dagelijks gelegenheid tot plaatsbespreken is.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., te 's-Gravenhage, meldt ons, dat de boottrein van het s.s. „Prins der Nederlanden", hetwelk 15 Februari 1929 te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 16 Februari a.s. om 9.45 uur v.m. aan het station Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mej. G. W. Bouman, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen Gem. Ziekenhuis, Tapijtweg, 's-Gravenhage.
D. J. Zaal, Onderwijzer bij het O.L.O., Otterstraat 29bis, Utrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Th. K. Scholten, Boscharchitect 1e kl. bij den dienst van het Boschwezen in Ned.-Indië, Clematislaan 26, Aerdenhout.
Mej. C. Leggies, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O., Hotel „De Zalm", Molenstraat, 's-Gravenhage.
E. Zur Kleinsmiede, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O., Waalhoflaan 15, Voorburg.
H. Th. Geurisen, Onderwijzer voor het practisch onderwijs bij de Pr. Julianaschool te Djokjakarta, Bellevoysstraat 49a, Rotterdam.
G. Veldmeijer, Onderluitenant der Infanterie, Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
S. W. Reeman, Kapitein der Infanterie, 2e Ant. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
P. H. Berkelaar, Onderluitenant der Infanterie, Zwijndrecht.
E. Vos, Onderluitenant der Mil. Adm., Lingenskampweg 8, Laren (N.-H.).
G. Mulder, Officier van Gez. 1e kl., Bronckhorststraat 42huis, Amsterdam.
J. R. Hardebol, 1e Luitenant der Mil. Adm., Berkenlaan 1, Zeist.
G. A. van Nimwegen, 1e Luitenant der Inf., Oudestraat 180, Kampen.
Mevr. H. H. Lankhorst, geb. Numeijer, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Herderinnestraat 5a, 's-Gravenhage.
R. G. Ch. Bookelman, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr., Obrechtstraat 433, 's-Gravenhage.
C. Kloeth. Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 436, 's-Gravenhage.
E. K. van Melle, 2e Officier bij de Gouv. Marine, Columbusstraat 14, 's-Gravenhage.
W. H. Bruin, Ambt. 4e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Parkstraat 31, Utrecht.
W. C. Frankevoort, Hoofdpol.opziener bij de Veldpolitie, Van Breestraat 73, Amsterdam.
C. L. Busscher, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerr. en Accijnzen, Obrechtstraat 435, 's-Gravenhage.
J. Steendam, wnd. Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Voltastraat 46, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

J. G. Meurs, Dir. Officier van Gezondh. 1e kl. tit., Koninginneweg 129huis, Amsterdam.
E. A. v. d. Bossche, Luitenant-Kolonel der Infanterie, Av. Milcamps 59, Brussel.
P. Schaafsma, Kolonel der Infanterie, Ruyckroklaan 26, 's-Gravenhage.
W. L. G. Jas, Luitenant-kolonel der Infanterie, Obrechtlaan 52, Bilthoven.
V. Roselje, Opperhoutvester, p/a. Ned. Handel-Mij., 's-Gravenhage.
C. J. van Vleuten, Controleur bij het B. B., p.a. Mr. J. M. van Stipriaan Luiscius, Hoogewal 7, 's-Gravenhage.
Mej. A. E. Ch. den Berger, Onderwijzeres aan de Normaalschool voor Inl. hulponderw. te Fort de Kock, Dorpstraat 188, Hees bij Nijmegen.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Mutatiestaat van 6 tot 13 Februari

Nieuwe Leden — **Geïntroduceerd door:**

P. Siebelhoff, Oud Majoor N.-I. L., Amsterdam (N.), Sperwerıaan 19. *f* 5 .... den heer L. J. Saren te Amsterdam.
Prof. E. P. Snijders, Amsterdam, Mauritskade 57. *f* 5 — Dr. A. van der Zijl te Den Haag.
J. C. Jurrjens, oud-Agent Ned. Handel Mij., Amsterdam, Valeriusstraat 107. *f* 5 .... den heer G. T. H. van Klaveren te Amsterdam.
Zuster Pilon. Gemeente-ziekenhuis, Eusebius Binnensingel 16, Arnhem. *f* 5 .... Voorzitter Afd. Arnhem.
P. Louis, Haarlem, Sumatrastraat 12. *f*5 .... Secretaris Afd. Ha"rlem.
Mevrouw J. Reerink, Haarlem, Nieuwe Gracht 100. *f* 5 — Penningmeester Afd. Haarlem.
H. W. van Oyen, 1ste Luitenant N.I. L, Nijmegen, Mesdagstraat 56. *f* 5 .... den heer C. F. Hazenberg te Nijmegen.
M. F. S. Lieveld, Onderwijzer te Domburg, Paramaribo. *f* 5.
Mej. E. J. C. Telting, Onderwijzeres te Leiding VIII *a*. Paramaribo. *f* 5.
Mejuffrouw L. Nahar, Onderwijzeres, Paramaribo, Steenbakkerijstraat 45. *f* 5.
Mejuffrouw M. Bouw, Onderwijzeres, Paramaribo, Wagenwegstraat 32. *f* 5.
} den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Tj. Wieberdink, Chirurg-Medisch Leeraar N. I. A. S, Hotel de Paris, Villard de Lans près de Grenoble. *f* 10.— .... Eigen aanmelding.
Ir. C. M. Bolle, Administrateur s.f. „Soekodono", Loemadjang. *f* 6.
F. Brandenburg van Oltsende, Directeur Cultuur Mij. „Pasir Nangka", Weltevreden. *f* 6.
G. P. A. Bischoff. Oud Ass.-Resident, Weltevreden, Engelsche Kerkweg 4. *f* 6.
F. M. Dekker. Oud Ass.-Resident, Semarang, Karang Tengah 3. *f* 6.
F. C. W. van Bunge, Administrateur c.o. „Kandangan", Madioen. *f* 10.
Dr. W. Docters van Leeuwen, Directeur van 's Lands Plantentuin, Buitenzorg. *f* 10.
W. H. Hoogland, Directeur Denis Hypotheekbank te Bandoeng. *f* 6.
} Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in O.Indië.

Afschrijvingen

J. A. van Hasselt, Oud Officier van Gezondheid N.-I. L., De Steeg, Rozenbosch 1, overleden (behoorende tot de Afd. Arnhem).
F. C. Vorstman, Ginneken, Wilhelminastraat 35.
W. F. van Lier, Paramaribo, Prinsestraat.

Adresveranderingen

A. H. F. W. Ockerse, Inspecteur Gevangeniswezen, van: Weltevreden naar: Haarlem, Wouwermanstr. 100. *f* 5.
G. Mulder, Officier van Gezondheid N.-I. L., van: Ambon, naar: Amsterdam, Bronckhorststr. 42huis. *f* 5.
M. Visbeen, Ondercommissaris van Politie, van: Weltevreden, Krekot 14a, naar: Rotterdam, Snellinckstraat 20. *f* 5.
A. F. D. Meijers, Commissaris van Politie 1ste klasse, van: Cheribon, naar: Leeuwarden, Dokkumertrekweg 146. *f* 5.
Ir. J. van Tubergen, van: Medan, naar: Den Haag, Statenlaan 30. *f* 5.
Ir. A. H. Wijmans, van: Tandjoeng-Pandan (Billiton), naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 13. *f* 5.
C. C. van Valkenburg, Administrateur onderneming „Goenoeng Goemitir", Halte Mrawan (Besoeki), naar Den Haag, van Hoogwerflaan 7c (Marlot). *f* 5.
Ir. J. Wouters, van: Amersfoort, Jacob Catslaan 32, naar: Den Haag, Louise de Colignyplein 17. *f* 5.
E. A. Zeilinga, Referendaris ter Algemeene Secretarie, Den Haag, van: Hooistraat 9 naar: Bazarstraat 50.
C. J. van Kempen, Oud Gouverneur S.O.K., Den Haag, van: Hotel de Twee Steden, naar: Prins Mauritslaan 88.
D. H. Ooms, Hengelo, van: Wilbertstr. 13, naar: Grensweg 2. I—38 I.
Prof. Dr. H. F. M. Huijbers, Nijmegen, van: Groesbeeksche Weg 10, ,naar: St. Annastraat 79.
S. J. Veen, Beemster, van: Purmerenderweg 18, naar: Volgerweg 46.
H. Ahrens. van: Plantage „Mon Trésor", Beneden-Commewijne, naar: Plantage „Waterland", Paramaribo.
E. A. van den Bossche, Oud Luitenant-Kolonel N.-I. L., van: Bandoeng, naar: Brussel, Avenue Milcamps 59. *f* 5.
J Paschier, Onderwijzer 1e klasse, van: Nieuwerbrug a. Rijn, naar: Noordwijk-Binnen, Zeestraat 5.
W. F. J. Kroon. Oud Resident, van: Brussel terug naar: Den Haag, Statenlaan 100. *f* 5.
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger, van: Den Haag, van Obrechtstraat 481 naar: Weltevreden, p.a. Dep. van Financiën.